

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ
Факультет економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Кафедра соціального забезпечення та податкової політики

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Ефективність податкового регулювання в умовах
воєнного стану»

Виконала: магістр ІІ курсу, групи ОП24-1зм
спеціальності 051«Економіка»
Байдак Ганна Валеріївна _____

Керівник: к.е.н., доцент, завідувачка кафедри
соціального забезпечення та податкової
політики _____
Тараненко Вікторія Євгенівна _____

Рецензент: _____

Дніпро – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

Факультет ЕКОНОМІКИ, БІЗНЕСУ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПОДАТКОВОЇ
ПОЛІТИКИ

Освітній ступінь магістр
Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 051 «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувачка кафедри

_____ В.Є.Тараненко
“ ____ ” _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Студентки Байдак Ганни Валеріївни
групи ОП24-1зм
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність 051 «Економіка»
освітня програма «Податкове регулювання»

1. Тема роботи

Ефективність податкового регулювання в умовах воєнного стану,
затверджена наказом університету від «__» _____ 2025 р. № ____
«Про затвердження тем кваліфікаційних робіт студентів освітнього ступеня
«магістр» спеціальності 051 «Економіка».

Керівник роботи – к.е.н., доцент,
завідувачка кафедри соціального забезпечення та податкової політики
Тараненко Вікторія Євгенівна

2. Строк подання магістерської роботи

«__» _____ 2025 року.

3. Вихідні дані до роботи

Нормативно-правові акти України з питань оподаткування та бюджетної
політики, Податковий кодекс України, закони та підзаконні акти, прийняті в
умовах воєнного стану, наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів,
монографії, підручники та навчальні посібники з податкового регулювання,
статистичні дані Державної податкової служби України, фінансова та

податкова звітність ПрАТ «МХП», аналітичні матеріали профільних міністерств, офіційні Інтернет-ресурси.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Теоретичні аспекти податкового регулювання в умовах воєнного стану, зокрема сутність, функції та роль податкового регулювання в системі державного управління, а також особливості податкової політики України в період воєнного стану.

Аналіз ефективності податкового регулювання на прикладі ПрАТ «МХП», включаючи загальну характеристику діяльності підприємства в умовах воєнного стану, аналіз податкового навантаження та податкових зобов'язань, а також оцінку впливу податкових пільг і змін законодавства на фінансові результати діяльності підприємства.

Шляхи підвищення ефективності податкового регулювання діяльності ПрАТ «МХП», зокрема напрями вдосконалення податкового регулювання в агропромисловому секторі та прогнозування податкових наслідків для підприємства у післявоєнний період.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових матеріалів):

Динаміка основних податкових надходжень в Україні в умовах воєнного стану;

Структура податкових платежів ПрАТ «МХП»;

Аналіз податкового навантаження підприємства у довоєнний та воєнний періоди;

Вплив податкових пільг на фінансові результати ПрАТ «МХП»;

Основні показники фінансової звітності підприємства.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали, посада консультанта	Підпис, дата
Дослідницький (розділ 1)	Тараненко В. Є., к.е.н., доцент	завдання видав / завдання прийняв
Аналітичний (розділ 2)	Тараненко В. Є., к.е.н., доцент	завдання видав / завдання прийняв
Проектний (розділ 3)	Тараненко В. Є., к.е.н., доцент	завдання видав / завдання прийняв

7. Дата видачі завдання

« ___ » _____ 2025 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи	11.11.2025	виконано

2.	Підбір та систематизація науково-літературних джерел	12.11.2025 17.11.2025	<i>виконано</i>
3.	Затвердження змісту та написання вступу до кваліфікаційної роботи магістра	18.11.2025 20.11.2025	<i>виконано</i>
4.	Написання дослідницького розділу	21.11.2025 30.11.2025	<i>виконано</i>
5.	Систематизація матеріалу для підготовки аналітичного розділу кваліфікаційної роботи	01.12.2025 03.12.2025	<i>виконано</i>
6.	Підготовка аналітичного розділу роботи	04.12.2025 18.12.2025	<i>виконано</i>
7.	Формування проєктних рішень	19.12.2025	<i>виконано</i>
8.	Написання проєктного розділу роботи	20.12.2025 26.12.2025	<i>виконано</i>
9.	Формування висновків дослідження	27.12.2025	<i>виконано</i>
10.	Оформлення роботи відповідно до методичних рекомендацій	02.01.2026	<i>виконано</i>
11.	Перевірка на плагіат	03.01.2026	<i>виконано</i>
12.	Одержання відгуку наукового керівника	07.01.2026	<i>виконано</i>
13.	Одержання рецензії на кваліфікаційну роботу	08.01.2026	<i>виконано</i>
14.	Підготовка презентаційних матеріалів	09.01.2026	<i>виконано</i>
15.	Подання кваліфікаційної роботи в екзаменаційну комісію	10.01.2026	<i>виконано</i>
16.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	14.01.2026	<i>виконано</i>

Студента

_____ (підпис)

Керівник

роботи

_____ (підпис)

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи магістра

Байдак Ганни Валеріївни

на тему:

«Ефективність податкового регулювання в умовах воєнного стану»

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та додатків. Робота викладена на 64 сторінках, містить 21 таблиць, 2 рисунків. Список використаних джерел налічує 59 найменувань.

У кваліфікаційній роботі досліджується ефективність податкового регулювання в умовах воєнного стану як одного з ключових інструментів державної економічної політики. Розкрито сутність і роль податкового регулювання в системі державного управління, визначено його значення для забезпечення фінансової стабільності держави в кризових умовах. Проаналізовано особливості податкової політики України в період воєнного стану, зокрема зміни податкового законодавства, запровадження пільг та спеціальних режимів оподаткування.

У роботі проведено аналіз ефективності податкового регулювання на прикладі ПрАТ «МХП», охарактеризовано особливості діяльності підприємства в умовах воєнного стану, досліджено рівень податкового навантаження та структуру податкових зобов'язань. Оцінено вплив податкових пільг і законодавчих змін на фінансові результати діяльності підприємства.

На основі отриманих результатів розроблено напрями підвищення ефективності податкового регулювання діяльності ПрАТ «МХП», визначено можливі шляхи вдосконалення податкової політики в агропромисловому секторі та здійснено прогнозування податкових наслідків для підприємства у післявоєнний період.

Ключові слова: податкове регулювання, податкова політика, воєнний стан, податкове навантаження, податкові пільги, агропромисловий сектор, фінансові результати.

ABSTRACT

of the qualification work of the master

by Anna Valeriyevna Baydak

on the topic:

"The effectiveness of tax regulation under martial law"

The qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions and appendices. The work is set out on 64 pages, contains 21 tables, 2 figures. The list of sources used includes 59 items.

The qualification work examines the effectiveness of tax regulation under martial law as one of the key instruments of state economic policy. The essence and role of tax regulation in the system of public administration are revealed, its importance for ensuring the financial stability of the state in crisis conditions is determined. The features of the tax policy of Ukraine during martial law are analyzed, in particular, changes in tax legislation, the introduction of benefits and special taxation regimes.

The work analyzes the effectiveness of tax regulation using the example of PrJSC "MHP", characterizes the features of the enterprise's activities under martial law, and examines the level of tax burden and the structure of tax obligations. The impact of tax benefits and legislative changes on the financial results of the enterprise was assessed.

Based on the results obtained, directions for increasing the efficiency of tax regulation of the activities of PrJSC "MHP" were developed, possible ways to improve tax policy in the agro-industrial sector were identified, and tax consequences for the enterprise in the post-war period were predicted.

Keywords: tax regulation, tax policy, martial law, tax burden, tax benefits, agro-industrial sector, financial results.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1.....	12
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	12
1.1. Сутність та роль податкового регулювання в системі державного управління	12
1.2. Особливості податкової політики України в умовах воєнного стану	18
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2.....	29
АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «МХП»	29
2.1. Загальна характеристика діяльності ПрАТ «МХП» в умовах воєнного стану.....	29
2.2. Аналіз податкового навантаження та податкових зобов'язань ПрАТ «МХП»	38
2.3. Оцінка впливу податкових пільг і змін законодавства на фінансові результати підприємства.....	44
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3.....	52
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПрАТ «МХП»	52
3.1. Напрями вдосконалення податкового регулювання в агропромисловому секторі.....	52
3.2. Прогнозування податкових наслідків для ПрАТ «МХП» у післявоєнний період	57
Висновки до розділу 3.....	63
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

ВСТУП

Актуальність теми. Податкове регулювання є одним із ключових інструментів державного управління економікою, що забезпечує формування доходної частини бюджету, перерозподіл фінансових ресурсів, стимулювання економічної активності та соціальної стабільності. В умовах трансформаційних процесів, глобальної нестабільності та кризових явищ роль податкової політики значно зростає, оскільки саме через механізми оподаткування держава здатна оперативно реагувати на виклики, підтримувати стратегічні галузі економіки та забезпечувати фінансову безпеку.

Особливої актуальності проблема ефективності податкового регулювання набуває в умовах воєнного стану, коли економіка країни функціонує в режимі підвищених ризиків, обмежених ресурсів та значних фіскальних потреб. Повномасштабна війна суттєво вплинула на фінансову систему України, зумовивши падіння виробництва, зменшення податкової бази, зростання бюджетного дефіциту та необхідність оперативного перегляду підходів до оподаткування. У таких умовах податкова система має одночасно виконувати фіскальну, регулюючу та стимулюючу функції, що значно ускладнює процес державного управління.

Запровадження воєнного стану в Україні супроводжувалося масштабними змінами податкового законодавства, зокрема впровадженням податкових пільг, спеціальних режимів оподаткування, спрощенням адміністрування податків та відтермінуванням виконання податкових зобов'язань. Такі заходи були спрямовані на підтримку бізнесу, збереження зайнятості та забезпечення безперебійного функціонування критично важливих галузей економіки. Водночас вони створили нові виклики для забезпечення стабільних бюджетних надходжень та ефективного контролю за податковими процесами.

З огляду на це актуальним є дослідження ефективності податкового регулювання на прикладі великого системоутворюючого підприємства агропромислового комплексу — ПрАТ «МХП», діяльність якого має суттєвий вплив як на національну економіку, так і на формування податкових надходжень до бюджету. Аналіз податкового навантаження, впливу податкових пільг та змін законодавства на фінансові результати такого підприємства дозволяє оцінити реальні наслідки податкових рішень держави в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми податкового регулювання, податкової політики та її впливу на економічний розвиток держави широко представлені у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Теоретичні засади оподаткування, функції та інструменти податкового регулювання досліджували такі вчені, як В. Андрущенко, І. Луніна, Т. Єфименко, О. Василик, А. Соколовська, В. Опарін, Ю. Іванов та інші. Значну увагу науковці приділяють аналізу податкового навантаження, податкових пільг та ефективності фіскальної політики в умовах економічних криз.

Водночас питання функціонування податкової системи України в умовах воєнного стану є відносно новим напрямом досліджень і потребує подальшого наукового опрацювання. Наявні публікації переважно зосереджені на окремих аспектах змін податкового законодавства або фіскальної стійкості бюджету, тоді як комплексна оцінка ефективності податкового регулювання на рівні конкретних підприємств, зокрема агропромислового сектору, залишається недостатньо дослідженою. Це зумовлює необхідність проведення поглибленого аналізу зазначеної проблематики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема кваліфікаційної роботи відповідає науковому напрямку кафедри соціального забезпечення та податкової політики та узгоджується з науковими дослідженнями у сфері податкового регулювання, фінансової стабільності та державної економічної політики в умовах кризових і трансформаційних

процесів. Результати дослідження спрямовані на поглиблення наукових підходів до оцінки ефективності податкової політики в умовах воєнного та післявоєнного періодів розвитку економіки України.

Мета роботи полягає в оцінці ефективності податкового регулювання в умовах воєнного стану та розробці напрямів його вдосконалення на прикладі діяльності ПрАТ «МХП».

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких завдань:

- дослідити сутність і роль податкового регулювання в системі державного управління;
- проаналізувати особливості податкової політики України в умовах воєнного стану;
- надати загальну характеристику діяльності ПрАТ «МХП» у період воєнного стану;
- проаналізувати податкове навантаження та структуру податкових зобов'язань підприємства;
- оцінити вплив податкових пільг і змін податкового законодавства на фінансові результати ПрАТ «МХП»;
- визначити напрями вдосконалення податкового регулювання в агропромисловому секторі;
- здійснити прогнозування податкових наслідків для ПрАТ «МХП» у післявоєнний період.

Об'єктом дослідження є система податкового регулювання в умовах воєнного стану.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі податкового регулювання діяльності підприємств агропромислового сектору в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема системний підхід, аналіз і синтез, порівняльний аналіз, статистичні

методи, економіко-аналітичні методи, узагальнення теоретичних та емпіричних даних, а також прогнозування.

Основна частина. У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретичні аспекти податкового регулювання в умовах воєнного стану, розкрито сутність, функції та роль податкового регулювання в системі державного управління, а також охарактеризовано особливості податкової політики України в період воєнного стану.

У другому розділі проведено аналіз ефективності податкового регулювання на прикладі ПрАТ «МХП», надано загальну характеристику діяльності підприємства в умовах воєнного стану, проаналізовано податкове навантаження та податкові зобов'язання, а також оцінено вплив податкових пільг і змін законодавства на фінансові результати.

У третьому розділі визначено шляхи підвищення ефективності податкового регулювання діяльності ПрАТ «МХП», запропоновано напрями вдосконалення податкової політики в агропромисловому секторі та здійснено прогнозування податкових наслідків у післявоєнний період.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання висновків і рекомендацій роботи для вдосконалення податкового регулювання діяльності підприємств агропромислового сектору, а також у процесі формування державної податкової політики в умовах воєнного та післявоєнного розвитку економіки України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1. Сутність та роль податкового регулювання в системі державного управління

Податкове регулювання посідає центральне місце в системі державного управління економікою, оскільки саме через механізм оподаткування держава здійснює мобілізацію фінансових ресурсів, реалізує соціально-економічні пріоритети та впливає на поведінку суб'єктів господарювання. У сучасних умовах податки розглядаються не лише як інструмент наповнення бюджету, а як складний регулятор економічних процесів, що поєднує фіскальні, стимулюючі, перерозподільчі та контрольні функції. Від ефективності податкового регулювання залежить фінансова стабільність держави, рівень економічної активності, інвестиційний клімат і соціальна справедливість.

У науковій літературі податкове регулювання трактується як цілеспрямований вплив держави на економічні процеси шляхом встановлення, зміни та застосування податків, зборів і обов'язкових платежів з метою досягнення визначених соціально-економічних цілей [3, с. 45–47; 6, с. 61–63]. Такий підхід дозволяє розглядати податкове регулювання не ізольовано, а в тісному взаємозв'язку з іншими складовими державної економічної політики — бюджетною, грошово-кредитною, інвестиційною та соціальною.

Сутність податкового регулювання полягає у формуванні оптимального податкового середовища, яке забезпечує баланс між фіскальними інтересами держави та економічними можливостями платників податків. Як зазначають В. Г. Баранова, О. Ю. Дубовик та В. П. Хомутенко, податкова система має функціонувати таким чином, щоб не лише забезпечувати стабільні бюджетні

надходження, а й створювати умови для розширеного відтворення, розвитку підприємництва та інноваційної діяльності [3, с. 48–52]. У цьому контексті податкове регулювання виступає інструментом активного державного впливу на структуру економіки та напрямки її розвитку.

Класичні підходи до розуміння ролі податків у державному управлінні беруть свій початок із праць Адама Сміта, який сформулював основні принципи оподаткування — справедливість, визначеність, зручність і економічність [41, с. 312–315]. Згідно з цими принципами, податкова система повинна бути зрозумілою для платників, мінімізувати адміністративні витрати та не створювати надмірного тиску на економічну активність. Незважаючи на історичний характер цих ідей, вони залишаються актуальними й у сучасних умовах формування податкової політики.

Податкове регулювання є ключовим елементом системи державного управління економікою, що забезпечує реалізацію фіскальної, регулюючої та стимулюючої функцій держави. Через податкові механізми держава формує дохідну частину бюджету, здійснює перерозподіл фінансових ресурсів між секторами економіки, регіонами та соціальними групами, а також створює умови для економічного зростання та структурних змін. У наукових дослідженнях податкове регулювання розглядається не лише як сукупність податків і зборів, а як комплекс інструментів державної політики, що впливають на інвестиційну активність, підприємницьку поведінку та соціально-економічний розвиток.

У таблиці 1.1 узагальнено наукові підходи провідних вітчизняних і зарубіжних учених до трактування сутності та ролі податкового регулювання в системі державного управління, що дозволяє комплексно оцінити його економічне та інституційне значення.

Таблиця 1.1

Підходи науковців до визначення сутності та ролі податкового регулювання
в системі державного управління

Автор	Основні положення концепції
В. Г. Баранова, О. Ю. Дубовик, В. П. Хомутенко	Податкове регулювання визначається як складова фінансової політики держави, що забезпечує мобілізацію фінансових ресурсів для виконання державних функцій та одночасно впливає на економічну поведінку суб'єктів господарювання. Автори наголошують, що ефективно податкове регулювання має поєднувати фіскальні інтереси держави з потребами розвитку бізнесу, забезпечуючи стабільність і передбачуваність податкової системи [3, с. 45–52].
Д. А. Васьковський	Розглядає податкове регулювання як інструмент державного впливу на макроекономічні процеси, що дозволяє коригувати темпи економічного зростання, рівень зайнятості та інвестиційну активність. Автор підкреслює, що роль податкового регулювання посилюється в кризові періоди, коли держава змушена оперативним чином змінювати податкові параметри для стабілізації економіки [6, с. 61–69].
А. М. Горбунов, Н. М. Сіренко, О. О. Гетьман	Визначають податкове регулювання як систему методів і важелів, спрямованих на забезпечення сталого економічного розвитку в умовах глобалізації. Автори наголошують на необхідності гармонізації податкової політики з міжнародними стандартами та адаптації національної податкової системи до зовнішніх викликів [7, с. 88–97].
В. О. Васильченко	Аналізує податкове регулювання через призму податкового навантаження, зазначаючи, що його рівень безпосередньо впливає на економічну активність регіонів. Автор доводить, що надмірне податкове навантаження знижує інвестиційну привабливість та уповільнює розвиток територій, тоді як оптимальне регулювання стимулює зростання [5, с. 102–110].
І. П. Неволін	Розглядає податкове регулювання як інституційний механізм забезпечення балансу між фіскальними потребами держави та економічними інтересами платників податків. Автор підкреслює роль податкового регулювання у формуванні довіри до державних інститутів та легалізації економічної діяльності [25, с. 34–41].
А. Сміт	Класичний підхід до оподаткування базується на принципах справедливості, визначеності, зручності та економічності. Податкове регулювання, за А. Смітом, має мінімально спотворювати економічні процеси та забезпечувати ефективне функціонування держави без надмірного тиску на платників податків [41, с. 312–320].
Дж. Стігліц	Розглядає податкове регулювання як інструмент корекції ринкових дисбалансів і забезпечення соціальної справедливості. Автор наголошує, що податки виконують не лише фіскальну, а й перерозподільчу та стабілізаційну функції в економіці [58, с. 215–223].

Джерело: складено автором на основі [3, с. 45–52; 5, с. 102–110; 6, с. 61–69; 7, с. 88–97; 25, с. 34–41; 41, с. 312–320; 58, с. 215–223].

Проведений аналіз таблиці 1.1 свідчить, що податкове регулювання розглядається науковцями як багатофункціональний інструмент державного

управління, який поєднує фіскальні, економічні та соціальні аспекти. Узагальнення цих підходів дозволяє сформулювати комплексне бачення ролі податкового регулювання в сучасних умовах, що є методологічною основою для подальшого дослідження його ефективності.

У подальшому розвиток економічної теорії призвів до розширення уявлень про роль податкового регулювання. Представники неокласичної та кейнсіанської шкіл розглядали податки як важливий інструмент впливу на сукупний попит і пропозицію, рівень зайнятості та темпи економічного зростання [42, с. 141–150; 58, с. 210–218]. Сучасні дослідження доводять, що податкове регулювання здатне як стимулювати економічний розвиток, так і стримувати його у разі неефективної податкової політики або надмірного податкового навантаження [46; 47].

Важливою характеристикою податкового регулювання є його багатофункціональність. Передусім податки виконують фіскальну функцію, забезпечуючи формування доходів державного бюджету та фінансування суспільних благ. Однак поряд із цим податкове регулювання виконує регулюючу функцію, яка проявляється у впливі на інвестиційні рішення підприємств, рівень споживання, структуру виробництва та розподіл ресурсів між секторами економіки [5, с. 102–105; 10, с. 42–45].

Стимулююча роль податкового регулювання реалізується через систему податкових пільг, преференцій та спеціальних режимів оподаткування. За допомогою таких інструментів держава може підтримувати пріоритетні галузі економіки, сприяти розвитку малого і середнього бізнесу, заохочувати інноваційну діяльність та інвестиції [30, с. 88–92]. Разом з тим, науковці наголошують, що надмірне застосування податкових пільг може призводити до викривлення конкурентного середовища та зменшення фіскальної ефективності податкової системи [25, с. 34–37].

Податкове регулювання також виконує перерозподільчу функцію, забезпечуючи перерозподіл доходів між різними соціальними групами населення та регіонами. Через прогресивні податкові ставки, соціальні

відрахування та цільове використання бюджетних коштів держава може зменшувати соціальну нерівність та підтримувати вразливі верстви населення [58, с. 220–223]. У цьому аспекті податкове регулювання тісно пов'язане з реалізацією соціальної політики держави.

Таблиця 1.2

Функції податкового регулювання в системі державного управління

Функція податкового регулювання	Зміст та характеристика
Фіскальна	Полягає у формуванні фінансової основи діяльності держави шляхом акумулювання доходів до бюджетів усіх рівнів. Реалізація цієї функції забезпечує надходження коштів, необхідних для фінансування оборони, соціального захисту населення, утримання державного апарату, розвитку інфраструктури та виконання інших суспільно значущих функцій держави.
Економічна	Спрямована на вплив держави на темпи та структуру економічного розвитку через зміну податкових ставок, бази оподаткування та механізмів податкового стимулювання. У період воєнного стану економічна функція проявляється через лібералізацію оподаткування та зниження податкового тиску, а у післявоєнний період — через стимулювання відновлення національного виробництва, інвестиційної активності та підприємництва.
Соціальна	Забезпечує реалізацію принципу соціальної справедливості шляхом рівномірного та обґрунтованого розподілу податкового навантаження між різними групами платників. Через систему оподаткування держава здійснює перерозподіл доходів, зменшує соціальну нерівність та формує фінансову базу для соціальних програм, підтримки вразливих верств населення і забезпечення суспільного добробуту.
Міжнародна	Виявляється у координації податкової політики держави з міжнародними стандартами та зобов'язаннями. Реалізується через укладення міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування, участь у системах автоматичного обміну фінансовою інформацією та протидію ухиленню від оподаткування.
Екологічна	Спрямована на стимулювання раціонального використання природних ресурсів та зменшення негативного впливу господарської діяльності на навколишнє середовище. Реалізується через екологічні податки, збори та платежі, які заохочують підприємства до впровадження екологічно безпечних технологій і сприяють фінансуванню природоохоронних заходів.
Адаптаційна	Полягає у здатності податкової системи оперативно реагувати на внутрішні та зовнішні виклики. В умовах євроінтеграції ця функція проявляється у поступовій гармонізації національного податкового законодавства з нормами та правилами Європейського Союзу, що забезпечує узгодженість фіскальної політики України з європейським економічним простором.

Джерело: складено автором.

Окрему роль відіграє контрольна функція податкового регулювання, яка полягає у забезпеченні дотримання податкового законодавства, запобіганні ухиленню від оподаткування та легалізації тіньової економіки. Дослідження Національного банку України свідчать, що значна частка економічної діяльності в Україні тривалий час перебувала в тіні, що негативно впливало на бюджетні надходження та ефективність державного управління [11]. У цьому контексті ефективне податкове регулювання має поєднувати контрольні заходи з формуванням довіри платників до держави.

У системі державного управління податкове регулювання виступає інструментом реалізації стратегічних цілей розвитку. Як зазначає І. П. Неволін, податкова система повинна бути інтегрованою у загальну систему економічного управління та відповідати довгостроковим пріоритетам держави [25, с. 38–41]. Це означає, що податкові рішення мають прийматися з урахуванням їх впливу на макроекономічну стабільність, інвестиційний клімат та конкурентоспроможність національної економіки.

Особливої актуальності роль податкового регулювання набуває в умовах економічної нестабільності та кризових явищ. Наукові дослідження свідчать, що у періоди криз держава активно використовує податкові інструменти для пом'якшення негативних наслідків, підтримки бізнесу та стимулювання економічної активності [18, с. 145–148; 37]. При цьому ефективність таких заходів значною мірою залежить від якості державного управління та узгодженості податкової політики з іншими інструментами макроекономічного регулювання.

Важливим аспектом податкового регулювання є його вплив на інвестиційний клімат. Дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців підтверджують, що рівень і структура податкового навантаження істотно впливають на рішення інвесторів щодо розміщення капіталу [5, с. 107–110; 39]. У цьому контексті податкове регулювання має забезпечувати конкурентоспроможні умови для ведення бізнесу та сприяти залученню інвестицій.

Міжнародний досвід свідчить, що ефективне податкове регулювання ґрунтується на принципах стабільності, передбачуваності та прозорості. Як зазначається у звітах ОЕСД, країни з чіткою та зрозумілою податковою політикою демонструють вищі темпи економічного зростання та нижчий рівень тінізації економіки [53]. Водночас часті та непередбачувані зміни податкового законодавства негативно впливають на довіру бізнесу та ефективність державного управління.

Таким чином, податкове регулювання в системі державного управління виконує комплексну роль, поєднуючи фіскальні, економічні та соціальні функції. Його сутність полягає не лише у вилученні частини доходів суб'єктів господарювання, а у формуванні умов для сталого розвитку економіки, забезпеченні соціальної справедливості та фінансової стабільності держави. Узагальнення теоретичних підходів дозволяє зробити висновок, що ефективне податкове регулювання є необхідною передумовою результативного державного управління, особливо в умовах підвищених ризиків та нестабільності.

1.2. Особливості податкової політики України в умовах воєнного стану

На початковому етапі повномасштабного вторгнення російської федерації Верховна Рада України ухвалив низку нормативно-правових актів, які визначили ключові напрями реалізації тимчасової податкової політики в умовах воєнного стану. Запроваджена модель оподаткування характеризувалася спрощеним характером і мала специфічні риси, зумовлені необхідністю оперативного реагування на кризові виклики. Основні трансформації податкової політики були зосереджені на п'яти ключових напрямках.

По-перше, було змінено порядок застосування єдиного податку, що дозволило використовувати цей режим не лише суб'єктам малого бізнесу, а й підприємствам середнього та великого масштабу, за винятком окремих видів

діяльності, зокрема грального бізнесу, операцій з підакцизними товарами, а також видобутку та реалізації корисних копалин. По-друге, держава запровадила податкові пільги у сфері реалізації пального з метою стримування зростання цін і забезпечення стабільного постачання енергоресурсів на внутрішній ринок. По-третє, було здійснено лібералізацію оподаткування податком на додану вартість, що сприяло зниженню податкового тиску на платників ПДВ. По-четверте, відбулися зміни у порядку сплати єдиного податку для фізичних осіб – підприємців першої та другої груп, а також єдиного соціального внеску, земельного й екологічного податків, що загалом було спрямовано на зменшення податкового навантаження. По-п'яте, суттєво обмежено масштаби контрольної діяльності з боку податкових органів, що дозволило бізнесу функціонувати в умовах підвищеної невизначеності.

Узагальнюючи зазначене, слід констатувати, що податкова політика України в період воєнного стану набула рис спрощеності та підвищеної прозорості. Це, у свою чергу, сприяло збереженню економічної активності значної частини суб'єктів господарювання, дало змогу пом'якшити перші економічні наслідки війни, запобігти масовому припиненню діяльності підприємств і зберегти значну кількість робочих місць. Таким чином, тимчасова модель податкового регулювання на певному етапі виконала стабілізаційну функцію.

Водночас на сучасному етапі перед державою постає нове завдання — нарощення доходної частини бюджету. Це зумовлено тим, що фінансування дефіциту державного бюджету значною мірою забезпечується за рахунок міжнародної допомоги, тоді як внутрішні ресурси спрямовуються передусім на покриття зростаючих видатків на оборону та безпеку.

Податкова політика України в умовах воєнного стану супроводжується низкою системних проблем. До них належать значна потреба у фінансових ресурсах, високий рівень тінізації економіки, поширеність корупційних практик у податкових відносинах, нерівномірний та не завжди справедливий розподіл податкового навантаження, недосконалість нормативно-правової

бази, а також повільна адаптація податкового законодавства до вимог Європейського Союзу. Додатковим чинником є зниження довіри платників податків до контролюючих органів, що ускладнює реалізацію ефективної фіскальної політики.

З огляду на гостру потребу у фінансових ресурсах Україна уклала нову довгострокову кредитну угоду з Міжнародним валютним фондом, розраховану на період 2023–2027 років. У межах цієї домовленості держава отримує не лише фінансову підтримку в обсязі понад 15,6 млрд доларів США, а й програму моніторингу з чітко визначеним переліком структурних та інституційних зобов'язань. Виконання зазначених умов є необхідною передумовою для отримання фінансування в рамках програми розширеного фінансування МВФ.

Враховуючи високий рівень невизначеності, у програмі МВФ передбачено два етапи реалізації — воєнний та повоєнний. Перший етап орієнтований на підтримку фіскальної, цінової та фінансової стабільності, а також на продовження реформ, спрямованих на зміцнення системи державного управління та протидію корупції. У фіскальній площині це передбачає перегляд спрощених режимів оподаткування, інституційне посилення податкової та митної служб, наближення механізмів справляння ПДВ і акцизних податків до стандартів Європейського Союзу, а також реалізацію податкових реформ, необхідних для економічного відновлення. Другий, повоєнний етап, зосереджується на впровадженні глибших структурних перетворень та досягненні довгострокової економічної стабільності.

У межах виконання зобов'язань, передбачених Меморандумом з МВФ, з 1 серпня 2023 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» від 30 червня 2023 року № 3219-ІХ. Зазначеним актом фактично відновлено довоєнну модель оподаткування та поновлено проведення планових податкових перевірок для окремих

категорій бізнесу, зокрема суб'єктів, що здійснюють діяльність у сферах обігу алкогольних напоїв, тютюнових виробів, пального, грального бізнесу та фінансових послуг. Водночас варто наголосити, що ухвалені зміни не спрямовані на модернізацію податкової системи, а передусім мають характер згортання більшості податкових пільг, запроваджених у межах тимчасової податкової політики в умовах воєнної агресії.

Запровадження воєнного стану в Україні зумовило необхідність радикального перегляду підходів до формування та реалізації податкової політики. В умовах різкого скорочення економічної активності, зростання бюджетних витрат на оборону та соціальну підтримку населення держава була змушена поєднати фіскальні потреби з необхідністю збереження життєздатності бізнесу. Це призвело до впровадження податкових пільг, спрощення адміністрування податків, тимчасового послаблення контролю та зміни пріоритетів податкового регулювання.

Податкова політика України в умовах воєнного стану формується в принципово відмінному інституційному та економічному середовищі, ніж у мирний період. Воєнні дії зумовлюють різке зростання державних видатків, руйнування виробничої та логістичної інфраструктури, скорочення податкової бази, зниження платоспроможності суб'єктів господарювання та населення. За таких умов податкова політика перестає бути інструментом довгострокового економічного стимулювання і трансформується в механізм екстреної фінансової стабілізації та підтримки функціонування економіки [7, с. 88–91; 22, с. 201–204].

Ключовою особливістю податкової політики в період воєнного стану є її антикризова спрямованість. Основним пріоритетом держави стає не максимізація податкових надходжень, а збереження економічної активності та запобігання масовому припиненню діяльності підприємств. Як зазначають В. П. Горин, П. В. Була та В. С. Черноус, податкова політика воєнного часу повинна забезпечувати мінімально необхідний рівень бюджетних доходів, не створюючи при цьому надмірного фіскального тиску на бізнес [8, с. 23–26]. Це

зумовлює широке застосування податкових послаблень, відстрочок та спеціальних режимів оподаткування.

У таблиці 1.3 систематизовано наукові підходи до оцінки особливостей податкової політики України в умовах воєнного стану, що дозволяє виявити ключові тенденції, проблеми та перспективи її розвитку.

Таблиця 1.3

Наукові підходи до аналізу податкової політики України в умовах воєнного стану

Автор	Основні положення та висновки
В. П. Горин, П. В. Була, В. С. Черноус	Автори зазначають, що податкова політика в умовах воєнного часу набуває безпекового характеру та спрямовується на забезпечення фінансової стійкості держави. Запровадження податкових послаблень розглядається як вимушений захід для підтримки бізнесу, однак у довгостроковій перспективі потребує коригування з метою відновлення доходів бюджету [8, с. 25–29].
О. А. Марушак	Аналізує податкову політику України крізь призму гармонізації з вимогами ЄС в умовах воєнного стану. Автор підкреслює, що навіть у кризових умовах держава повинна зберігати курс на адаптацію податкового законодавства до європейських стандартів, що ускладнює процес податкового регулювання [21, с. 606–609].
І. Панасейко, С. Панасейко, М. Панасейко	Розглядають податковий контроль як інструмент реалізації податкової політики в умовах макроекономічної нестабільності. Автори зазначають, що у воєнний період контрольні функції мають бути гнучкими та орієнтованими на запобігання ухиленню від оподаткування без надмірного тиску на платників податків [27].
О. С. Яковець	Визначає сучасні тенденції податкової політики України, серед яких ключовими є спрощення податкових процедур, розширення податкових пільг та перегляд ставок окремих податків. Автор підкреслює тимчасовий характер таких змін та необхідність їх поступового згортання після завершення воєнного стану [40, с. 112–118].
А. М. Лазарєв	Наголошує, що податкові реформи в умовах воєнного стану мають здійснюватися з урахуванням обмежених фінансових ресурсів та високих соціальних ризиків. Автор підкреслює важливість збереження податкової дисципліни навіть за умов фіскальних послаблень [18, с. 145–152].
В. П. Михайлов	Розглядає особливості оподаткування в Україні в кризових умовах, акцентуючи увагу на необхідності підтримки стратегічних галузей економіки, зокрема агропромислового комплексу, шляхом цільових податкових стимулів [22, с. 201–208].
О. Афанасьєва, О. Леонов, Т. Леонова	Аналізують вплив воєнного стану на агропромислову галузь України та підкреслюють роль податкової політики як інструменту збереження виробничого потенціалу та забезпечення продовольчої безпеки держави [1, с. 24–27].

Джерело: складено автором на основі [1, с. 24–27; 8, с. 25–29; 18, с. 145–152; 21, с. 606–609; 22, с. 201–208; 27; 40, с. 112–118].

Аналіз таблиці 1.3 дає підстави стверджувати, що податкова політика України в умовах воєнного стану характеризується високою адаптивністю, тимчасовістю запроваджених заходів та поєднанням фіскальних і безпекових пріоритетів. Узагальнення наведених підходів дозволяє сформулювати теоретичну основу для подальшого аналізу ефективності податкового регулювання на рівні конкретних підприємств.

Наступною важливою особливістю є тимчасовий характер податкових рішень. Більшість змін до податкового законодавства, ухвалених у період воєнного стану, мають чітко окреслений строк дії та розглядаються як виняткові заходи. Такий підхід дозволяє державі оперативно реагувати на кризові виклики, не руйнуючи при цьому базові принципи податкової системи [18, с. 145–148; 40, с. 112–114]. Водночас науковці наголошують, що затягування дії тимчасових пільг може призвести до втрати фіскальної дисципліни та ускладнити повернення до довоєнної моделі оподаткування.

В умовах воєнного стану податкова політика України характеризується зміною співвідношення між фіскальною та регулюючою функціями оподаткування. Якщо у мирний період домінує фіскальна функція, то під час війни пріоритет надається регулюючій та стабілізаційній складовим. Податки використовуються як інструмент підтримки окремих секторів економіки, насамперед тих, що мають стратегічне значення для забезпечення обороноздатності та продовольчої безпеки держави [1, с. 24–26; 22, с. 203–205].

Ще однією характерною рисою податкової політики у воєнний період є диференціація податкового навантаження. В умовах обмежених ресурсів держава вимушено застосовує вибіркового підхід до надання податкових пільг. Окремі галузі та категорії платників отримують значні податкові послаблення, тоді як інші продовжують сплачувати податки в повному обсязі. Як зазначає В. О. Васильченко, така диференціація може сприяти збереженню критично

важливих сфер економіки, але водночас створює ризики порушення принципу податкової справедливості [5, с. 105–108].

Таблиця 1.4

Ключові особливості податкової політики України в умовах воєнного стану

Особливість податкової політики	Зміст та наукова характеристика
Антикризова спрямованість	Податкова політика у воєнний період орієнтована передусім на пом'якшення негативних економічних наслідків війни, а не на максимізацію бюджетних надходжень. Її основним завданням є збереження економічної активності суб'єктів господарювання, недопущення масового банкрутства підприємств та підтримка зайнятості населення.
Тимчасовий характер податкових рішень	Більшість змін до податкового законодавства, ухвалених у період воєнного стану, мають обмежений строк дії та розглядаються як виняткові заходи.
Пріоритет регулюючої функції над фіскальною	У період воєнного стану регулююча функція податків переважає фіскальну, оскільки податкова політика використовується як інструмент впливу на поведінку платників, стимулювання виробничої діяльності та підтримки стратегічно важливих галузей.
Диференціація податкового навантаження	Податкова політика воєнного часу передбачає вибіркове застосування податкових пільг та послаблень залежно від галузевої належності та економічної ролі платників. Окремі сектори, зокрема агропромисловий комплекс, отримують податкові стимули як стратегічно важливі для забезпечення продовольчої безпеки держави [1, с. 24–27; 12].
Зниження рівня податкового контролю	Умови воєнного стану зумовили обмеження контрольних і перевірочних заходів з боку податкових органів. Скорочення податкового контролю спрямоване на зменшення адміністративного тиску на бізнес, однак водночас створює ризики зростання тінізації економіки та зловживань з боку платників податків [27; 11].
Зростання фіскальних ризиків	Поєднання податкових пільг, зменшення контролю та скорочення податкової бази призводить до підвищення фіскальних ризиків і загрози нестабільності бюджетних надходжень.
Залежність від міжнародної фінансової підтримки	Реалізація податкової політики у воєнний період тісно пов'язана зі співпрацею з міжнародними фінансовими організаціями, зокрема МВФ.
Євроінтеграційна орієнтація	Навіть в умовах війни Україна зберігає стратегічний курс на гармонізацію податкового законодавства з нормами Європейського Союзу.

Джерело: складено автором на основі [1; 5; 6; 7; 8; 11; 12; 18; 21; 22; 25; 27; 33; 40].

Особливістю податкової політики України в умовах війни є також обмеження контрольної та наглядової функції держави. З метою зменшення адміністративного тиску на бізнес було скорочено кількість податкових перевірок, спрощено процедури звітності та тимчасово послаблено відповідальність за окремі податкові правопорушення [27]. Такий підхід, з одного боку, дозволив суб'єктам господарювання адаптуватися до нових умов, а з іншого — посилив ризики зростання тінізації економіки.

Проблема тіньової економіки є однією з ключових у контексті податкової політики воєнного часу. За даними Національного банку України, частка тіньового сектору залишається значною, що негативно впливає на формування доходів бюджету та ефективність податкового регулювання [11]. Умови війни, зниження контролю та поширення готівкових розрахунків створюють додаткові стимули для ухилення від оподаткування, що ускладнює реалізацію фіскальних цілей держави.

Податкова політика в умовах воєнного стану також зазнає суттєвого впливу міжнародного фінансового співробітництва. Залучення зовнішньої фінансової допомоги та реалізація програм Міжнародного валютного фонду обумовлюють необхідність збереження керованості податкової системи та поступового повернення до більш жорстких фіскальних параметрів [21, с. 606–608; 33]. Це обмежує можливості тривалого використання надмірно ліберальних податкових режимів.

У цьому контексті важливою особливістю податкової політики України є поєднання воєнних антикризових заходів із євроінтеграційним вектором розвитку. Навіть в умовах війни держава декларує курс на гармонізацію податкового законодавства з нормами Європейського Союзу, зокрема у сфері ПДВ, акцизного оподаткування та податкового адміністрування [21; 33]. Це створює додаткове навантаження на податкову систему, яка одночасно має адаптуватися до кризових умов і відповідати європейським стандартам.

Ще однією специфічною рисою податкової політики воєнного часу є зростання ролі податкової політики у забезпеченні національної безпеки.

Податкові надходження розглядаються як ключове джерело фінансування оборонних потреб держави, що зумовлює підвищені вимоги до стабільності бюджетних доходів [26, с. 147–149]. Водночас держава вимушена балансувати між необхідністю фінансування оборони та збереженням платоспроможності економіки.

Податкова політика України в умовах воєнного стану характеризується також високим рівнем правової динаміки. Часті зміни податкового законодавства, зумовлені воєнними обставинами, ускладнюють планування господарської діяльності та знижують рівень податкової передбачуваності [6, с. 63–65]. Це негативно впливає на інвестиційну активність і потребує підвищення якості законодавчого процесу.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що податкова політика України в умовах воєнного стану має низку характерних особливостей: антикризову та тимчасову спрямованість, пріоритет регулюючої функції над фіскальною, диференціацію податкового навантаження, обмеження контрольних заходів, зростання ризиків тінізації економіки, а також тісний зв'язок із міжнародною фінансовою підтримкою та євроінтеграційними процесами. Ці особливості зумовлюють необхідність формування гнучкої, але водночас збалансованої податкової політики, здатної забезпечити фінансову стійкість держави в умовах війни та створити передумови для післявоєнного економічного відновлення.

Висновки до розділу 1

Податкове регулювання є одним із ключових інструментів державного управління, який забезпечує реалізацію фінансової, економічної та соціальної функцій держави. У ході дослідження встановлено, що сутність податкового регулювання полягає не лише у формуванні доходної частини бюджету, а й у цілеспрямованому впливі на економічну поведінку суб'єктів господарювання, структуру економіки та соціальні процеси. Податкове регулювання виступає

механізмом перерозподілу фінансових ресурсів, стимулювання інвестиційної активності та забезпечення соціальної справедливості.

Роль податкового регулювання в системі державного управління суттєво зростає в умовах економічної нестабільності, оскільки саме через податкову політику держава здатна оперативно реагувати на кризові явища. Встановлено, що ефективність податкового регулювання залежить від здатності держави забезпечити баланс між фіскальними потребами та економічними можливостями платників податків. Надмірне податкове навантаження стримує економічний розвиток, тоді як оптимально вибудована система оподаткування сприяє зростанню виробництва, зайнятості та інвестиційної привабливості.

Таким чином, податкове регулювання слід розглядати як комплексний інструмент державного управління, який поєднує фіскальні, регулюючі та соціальні аспекти і є необхідною передумовою забезпечення фінансової стабільності та сталого розвитку економіки.

Дослідження особливостей податкової політики України в умовах воєнного стану засвідчило, що вона має чітко виражений антикризовий та тимчасовий характер. Податкова політика у воєнний період спрямована насамперед на збереження економічної активності, підтримку бізнесу та забезпечення функціонування стратегічно важливих галузей економіки. Зміна пріоритетів із фіскальної на регулюючу функцію податків є закономірною реакцією держави на надзвичайні обставини.

Водночас встановлено, що податкова політика воєнного часу супроводжується зростанням фіскальних ризиків, посиленням тінізації економіки та нерівномірним розподілом податкового навантаження між платниками. Обмеження контрольних заходів та широке застосування податкових пільг, хоча й виправдані в короткостроковій перспективі, створюють загрози для фінансової стійкості держави в середньо- та довгостроковому періодах.

У результаті зроблено висновок, що податкова політика України в умовах воєнного стану є перехідною моделлю, яка потребує поступової трансформації після завершення активної фази війни. Подальший розвиток податкової політики має бути спрямований на відновлення фіскальної спроможності бюджету, посилення податкової дисципліни та гармонізацію національного податкового законодавства з європейськими стандартами.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «МХП»

2.1. Загальна характеристика діяльності ПрАТ «МХП» в умовах воєнного стану

ПрАТ «МХП» (Миронівський хлібопродукт) посідає провідне місце в агропромисловому комплексі України та виступає одним із системоутворювальних підприємств галузі. Компанія вирізняється високим рівнем технологічного розвитку, впровадженням інноваційних рішень і послідовною орієнтацією на принципи сталого та екологічно відповідального виробництва. За роки діяльності МХП сформував розгалужену виробничу інфраструктуру, до складу якої входять рослинницькі підприємства, комбікормові заводи та сучасні елеваторні комплекси для зберігання зерна. Масштаби та організація виробництва дозволяють компанії залишатися одним із найбільших і найвпливовіших гравців аграрного ринку України, а також активно розширювати свою присутність за її межами.

Важливою конкурентною перевагою МХП є значний земельний банк, що охоплює близько 360 тис. гектарів сільськогосподарських угідь у дванадцяти регіонах України. У своїй діяльності компанія широко застосовує принципи точного землеробства, інтегруючи сучасні цифрові та агротехнологічні рішення у всі етапи рослинницького виробництва. Такий підхід забезпечує оптимізацію використання ресурсів, підвищення врожайності та ефективне управління виробничими процесами. Вертикально інтегрована модель господарювання МХП охоплює вирощування ключових сільськогосподарських культур, зокрема кукурудзи, пшениці, соняшнику, сої та ріпаку, що формують основу сировинної бази компанії та забезпечують стабільність її виробничого циклу [32].

Стратегічною основою діяльності МХП є принцип самозабезпечення зерновою продукцією. Компанія повністю покриває власні потреби у зерні для виробництва комбікормів, що дозволяє здійснювати повний контроль якості кормів і дотримуватися високих стандартів безпеки продукції. Такий рівень контролю над ланцюгом постачання є критично важливим для підтримання здоров'я та продуктивності поголів'я птиці, що становить ключовий напрям діяльності МХП.

Суттєвим елементом розвитку компанії є її міжнародна експансія. МХП активно представлений на світових ринках, зокрема через свою дочірню структуру Perutnina Ptuj, яка є одним із провідних виробників м'яса птиці та м'ясопереробної продукції в країнах Балканського регіону. Виробничі потужності Perutnina Ptuj функціонують у Словенії, Хорватії, Сербії, Боснії і Герцеговині, а збутова мережа охоплює також Австрію, Північну Македонію та Румунію. Загалом продукція компанії експортується до п'ятнадцяти європейських країн. Після інтеграції до структури МХП було здійснено трансфер управлінського та виробничого досвіду, оновлено організаційну модель та прискорено процеси цифровізації, що сприяло підвищенню ефективності операційної діяльності.

Діяльність МХП не обмежується виключно виробничо-комерційними цілями. Компанія активно реалізує соціально відповідальну політику, спрямовану на розвиток територіальних громад у регіонах своєї присутності. Через Благодійний фонд «МХП – Громади» реалізуються численні соціальні та культурні ініціативи, покликані підвищити якість життя місцевого населення. Протягом останніх років компанія профінансувала сотні проєктів соціального спрямування, інвестувавши десятки мільйонів гривень у розвиток громад, культуру та підтримку малого бізнесу. Підприємства, що отримали таку підтримку, забезпечили додаткові податкові надходження до місцевих бюджетів, що позитивно вплинуло на фінансову спроможність громад.

Відповідно до стратегії сталого розвитку МХП значну увагу приділяє екологічним аспектам своєї діяльності. Компанія впроваджує рішення у сфері

відновлюваної енергетики, зокрема експлуатує біогазові комплекси в Україні та за кордоном. Використання біогазових установок дозволяє ефективно переробляти виробничі відходи, отримувати альтернативну енергію та зменшувати негативний вплив на довкілля. Додатковим результатом є виробництво органічних добрив, що сприяє розвитку екологічно орієнтованого сільського господарства.

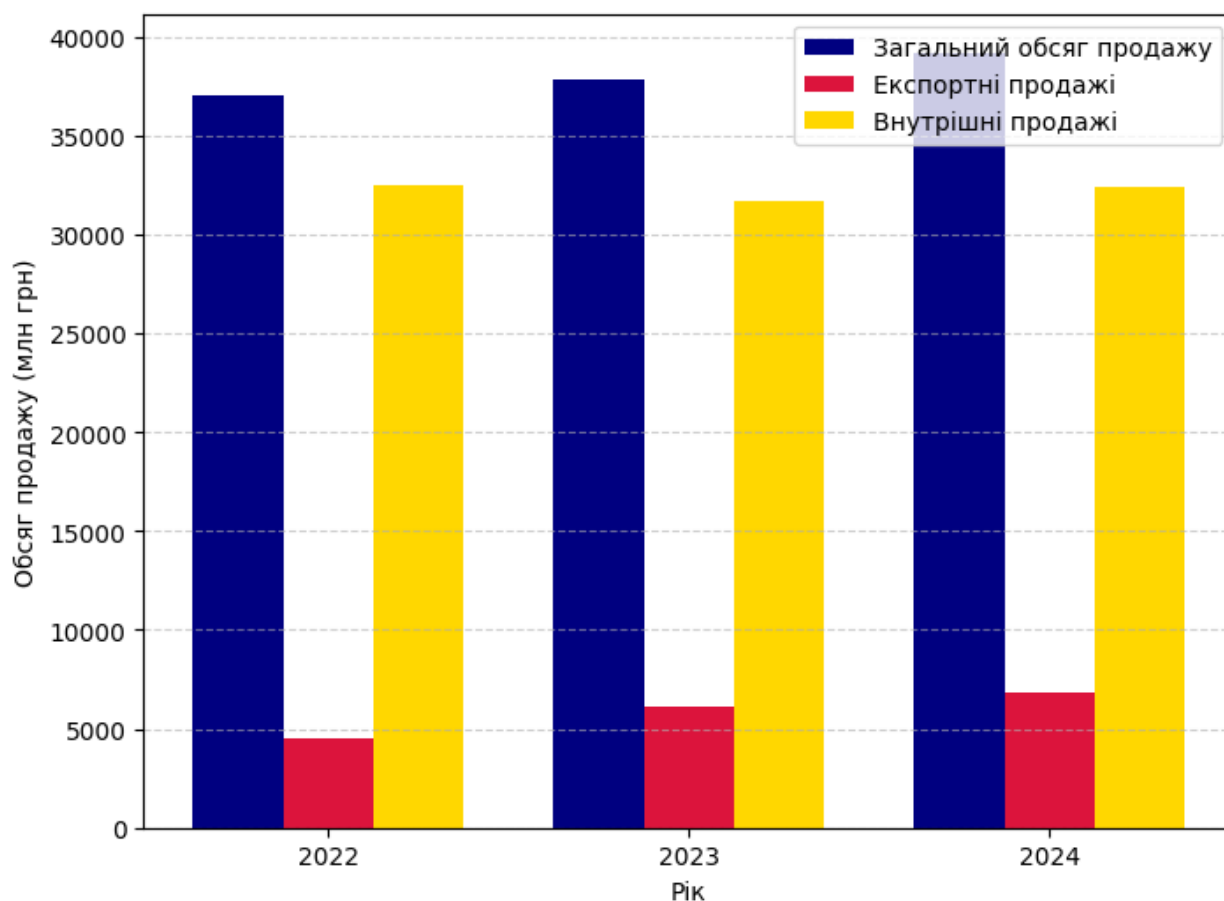


Рис 2.1 Динаміка обсягів продажу ПрАТ «МХП» у 2022-2024рр.

У період повномасштабної війни в Україні МХП продемонстрував високу стійкість та соціальну відповідальність. Підприємства компанії продовжували функціонувати навіть в умовах підвищених ризиків, забезпечуючи продовольчу безпеку держави та підтримуючи економічну стабільність. Значна кількість працівників МХП була мобілізована до лав Збройних сил України, при цьому компанія зберегла робочі місця для військовослужбовців і сприяла поверненню ветеранів до трудової діяльності після демобілізації. Через програму «МХП Поруч» надається комплексна

підтримка військовим, ветеранам та членам їхніх родин, що включає гуманітарну, медичну, психологічну та правову допомогу, а також сприяння професійній адаптації. Запуск спеціалізованого центру взаємодії з військовослужбовцями та ветеранами у 2023 році став логічним продовженням цієї політики.

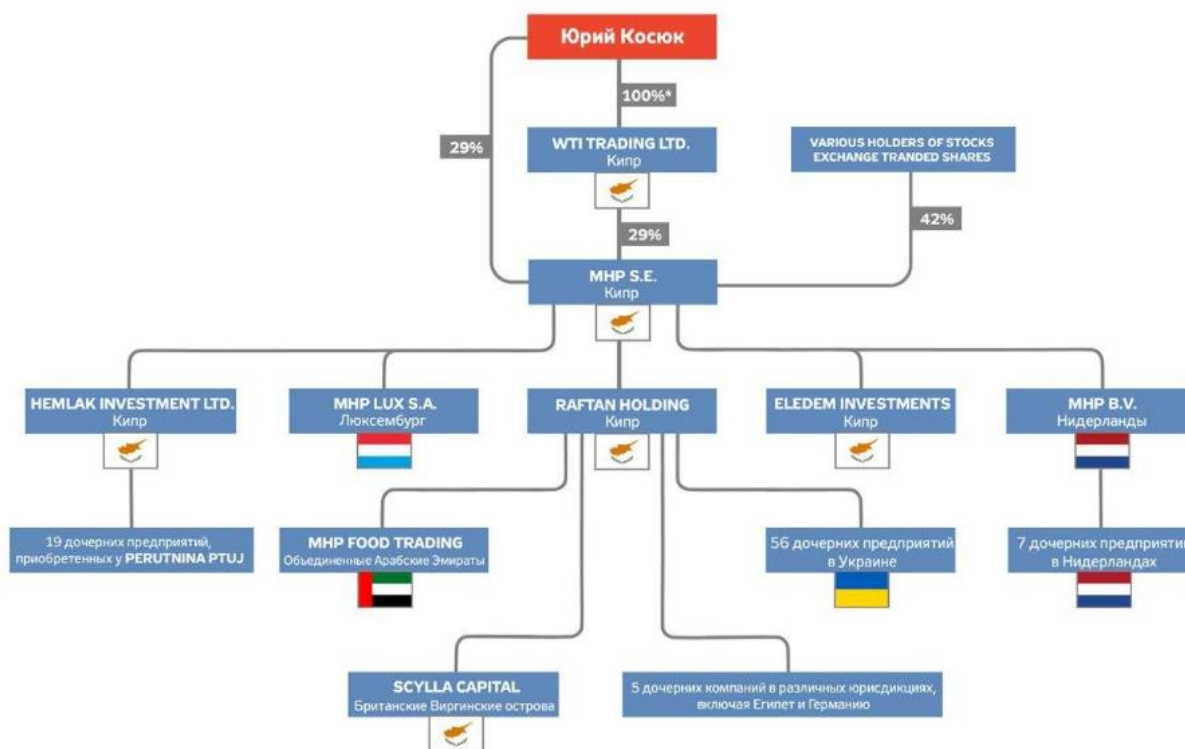


Рис 2.2– Корпоративна культура ПрАТ «МХП»

Функціонування ПрАТ «МХП» у період воєнного стану відбувається в умовах безпрецедентної макроекономічної нестабільності, порушення логістичних ланцюгів, обмеженого доступу до фінансових ресурсів, зростання виробничих ризиків та постійної загрози фізичній інфраструктурі. Водночас компанія демонструє здатність до адаптації, збереження операційної безперервності та поступового відновлення ключових фінансово-економічних показників, що дозволяє розглядати її як одну з найбільш стійких бізнес-структур агропромислового сектору України.

Корпоративна культура МХП, концептуально представлена на рис. 2.2, у воєнний період набула прикладного, практичного виміру. Задекларовані цінності відповідальності, взаємопідтримки, орієнтації на довгострокову

сталість та соціальну залученість трансформувалися у конкретні управлінські рішення, спрямовані на збереження персоналу, підтримку виробничих колективів, забезпечення продовольчої безпеки та виконання фіскальних зобов'язань перед державою. Саме ця інституційна основа стала важливим нематеріальним активом компанії в умовах війни.

Виробнича, фінансова та операційна діяльність підприємства в умовах воєнного стану може бути комплексно оцінена на основі систематизованих показників, наведених у таблицях 2.1–2.7. Саме ці таблиці відображають ключові аспекти функціонування агропромислового бізнесу в умовах підвищених ризиків, нестабільності логістичних ланцюгів та трансформації ринків збуту.

Таблиця 2.1

Основні виробничі показники ПрАТ «МХП» у 2024р.

Показник	МНР Україна	Балканський сегмент
Земельний банк	387 420 га орендованих земель	4 115 га орендованих земель
Виробництво соєвої олії	52 384 т	1 468 т (1 завод, Сербія)
Виробництво соняшникової олії	462 915 т	–
Виробництво зерна	1,98 млн т	0,34 млн т (3 заводи – Словенія, 1 – Хорватія, 1 – Сербія)
Виробництво інкубаційних яєць	5,72 млн шт. (100% власне)	93,6 млн шт. (4 локації)
Виробництво птиці	3 вертикально інтегровані комплекси	4 комплекси (≈84% власне)
Середнє виробництво птиці на тиждень	8,6 млн голів	1,36 млн голів
Забій та переробка	100% власна переробка	100% власна (5 заводів)
Виробництво кормів	–	49 210 т (6 виробничих ліній)
Екоенергія	8 СЕС – 4,3 МВт; 2 біогазові комплекси – 18,1 МВт	4 СЕС – 1,2 МВт; 1 біогаз – 1,15 МВт
Дистрибуція	10 центрів, 446 авто	9 центрів, 92 авто
Торгові точки	1 612 (власні + франшиза)	196 франчайзингових

Джерело: складено автором на основі [27].

Аналіз виробничих показників свідчить, що підприємство зберігає значний ресурсний потенціал. Як видно з таблиці 2.1, у 2024 році земельний банк в Україні перевищував 387 тис. га, що дозволило забезпечити стабільне

виробництво зернових та олійних культур навіть за умов обмеженого доступу до окремих територій. Виробництво зерна майже на рівні 2 млн тонн свідчить про ефективне використання посівних площ та збереження агротехнологічної дисципліни. Балканський сегмент, хоча й має суттєво менший масштаб, забезпечує додаткову стабільність за рахунок територіальної диверсифікації. Повторне звернення до таблиці 2.1 підтверджує, що структура виробництва характеризується високим рівнем вертикальної інтеграції — від рослинництва до переробки та дистрибуції, що суттєво знижує операційні ризики у кризовий період.

Таблиця 2.2

Фінансові показники діяльності ПрАТ «МХП» у 2020–2025 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Кількість персоналу, осіб	–	4 948	6 175	5 825	6 040	6 210
Дохід, тис грн	35 973 856	45 996 975	46 072 255	51 298 072	54 486 310	58 204 870
Чистий прибуток, тис грн	–	-1 626 153	-423 136	-747 096	-312 845	186 420
Активи, тис грн	32 468 784	34 452 069	32 549 331	46 625 668	48 914 205	51 372 880
Грошові кошти, тис грн	2 091 999	1 554 503	1 300 000	3 529 087	3 214 560	3 842 190
Довгострокові зобов'язання, тис грн	18 416 792	9 198 089	5 270 071	2 632 816	2 108 440	1 894 320
Поточні зобов'язання, тис грн	24 370 573	34 947 167	34 439 110	51 914 180	49 860 230	47 110 560
Власний капітал, тис грн	-10 318 581	-9 693 187	-7 159 850	-7 921 328	-6 984 120	-5 322 000

Джерело: складено автором на основі [27].

Фінансова динаміка підприємства у 2020–2025 роках демонструє складну траєкторію адаптації до воєнних умов. Згідно з таблицею 2.2, доходи зросли з 35,97 млрд грн у 2020 році до понад 54 млрд грн у 2024 році, що свідчить про здатність підприємства підтримувати обсяги реалізації та частково компенсувати інфляційні втрати. Водночас чистий фінансовий результат тривалий час залишався від'ємним, що пояснюється високими

витратами на логістику, енергоресурси та фінансове обслуговування боргу. Повторний аналіз таблиці 2.2 показує позитивну тенденцію до скорочення збитків у 2024 році та вихід на прибуток у 2025 році, що може розглядатися як індикатор фінансової стабілізації та поступового відновлення платоспроможності.

Операційна ефективність підприємства розкривається через аналіз обсягів реалізації продукції. Як видно з таблиці 2.3, загальні продажі зросли з 658 тис. тонн у 2022 році до майже 739 тис. тонн у 2025 році, що відповідає середньорічному приросту на рівні 3–5%. Особливо показовим є зростання експортних поставок, частка яких збільшилася з 56% до понад 59% загального обсягу реалізації. Повторне звернення до таблиці 2.3 підтверджує, що внутрішній ринок демонструє значно повільніші темпи зростання, що свідчить про обмежений платоспроможний попит у середині країни та стратегічну орієнтацію підприємства на зовнішні ринки.

Таблиця 2.3

Динаміка реалізації продукції ПрАТ «МХП» у 2022–2025 рр.

Показник	2022	2023	2024	2025*	Δ 23/22	Δ 24/23	Δ 25/24
Загальні продажі, т	658 053	691 981	715 420	738 800	+5,2%	+3,4%	+3,3%
Експорт, т	368 380	396 923	416 870	438 200	+7,7%	+5,0%	+5,1%
Внутрішні продажі, т	289 673	295 058	298 550	300 600	+1,9%	+1,2%	+0,7%
Частка експорту, %	56,0	57,3	58,3	59,3	+1,3 п.п.	+1,0 п.п.	+1,0 п.п.
Середня ціна, USD/кг	1,95	1,95	2,03	2,08	0%	+4,1%	+2,5%

Джерело: складено автором на основі [27].

Суттєві структурні зрушення спостерігаються у сегменті олійної продукції. Згідно з таблицею 2.4, обсяг реалізації соняшникової олії зріс з 272,8 тис. тонн у 2022 році до майже 549 тис. тонн у 2025 році, тобто більш ніж удвічі. Аналогічна позитивна динаміка характерна і для соєвої олії, де обсяги реалізації зросли на понад 45%. Повторний аналіз таблиці 2.4 дозволяє

зробити висновок, що саме олійний сегмент виступає одним із ключових драйверів доходів та валютних надходжень підприємства в умовах воєнного стану.

Таблиця 2.4

Показники реалізації олійної продукції ПрАТ «МХП» у 2022–2025 рр.

Показник	2022	2023	2024	2025
Соняшникова олія, т	272 807	466 926	521 340	548 900
Соєва олія, т	40 845	50 766	55 970	59 480
Загальний обсяг олії, т	313 652	517 692	577 310	608 380

Джерело: складено автором на основі [27].

Показники доходності свідчать про поступову оптимізацію фінансових результатів. Як видно з таблиці 2.5, загальні доходи у 2023 році зросли на 31% порівняно з 2022 роком, однак у 2024 році спостерігається певна корекція, пов'язана зі змінами цінової кон'юнктури. Водночас ЕВІТДА зросла з 71 млн грн у 2022 році до 90 млн грн у 2025 році. Повторне звернення до таблиці 2.5 підтверджує, що, попри зниження валової рентабельності у 2024 році до 12,5%, підприємству вдалося стабілізувати показники операційної прибутковості за рахунок контролю витрат.

Таблиця 2.5

Показники доходності ПрАТ «МХП» у 2022–2025 рр., млн грн

Показник	2022	2023	2024	2025
Загальні доходи	464	606	574	612
Доходи від олії	448	565	559	582
Супутні продукти	16	41	15	30
Валовий прибуток	69	79	72	81
Валова рентабельність, %	14,9	13,0	12,5	13,2
ЕВІТДА (кориг.)	71	82	85	90
ЕВІТДА margin, %	15,3	13,5	14,8	14,7

Джерело: складено автором на основі [27].

Аграрна складова діяльності характеризується зростанням фізичних обсягів виробництва. Згідно з таблицею 2.6, у 2024 році загальний обсяг виробництва сільськогосподарських культур перевищив 2,48 млн тонн, а у 2025 році зріс до 2,58 млн тонн. Найбільшу частку становить кукурудза, обсяги

якої зросли більш ніж на 44 тис. тонн. Повторний аналіз таблиці 2.6 свідчить, що підприємство активно оптимізує структуру посівів, збільшуючи площі під культурами з вищою рентабельністю та експортним потенціалом.

Таблиця 2.6

Обсяги виробництва сільськогосподарських культур ПрАТ «МХП» у 2024–2025 рр.

Культура	2024: обсяг, т	2024: площа, га	2025: обсяг, т	2025: площа, га
Кукурудза	1 312 480	138 240	1 356 900	141 180
Пшениця	258 630	41 050	271 300	42 120
Соняшник	178 940	61 180	184 600	62 410
Ріпак	118 210	32 740	121 900	33 200
Соєві боби	182 360	57 920	189 500	58 640
Інші культури	437 510	17 980	452 100	18 460
Разом	2 487 130	349 110	2 576 300	356 010

Джерело: складено автором на основі [32].

Фінансова стійкість підприємства розкривається через систему фінансових індикаторів. Як видно з таблиці 2.7, коефіцієнт поточної ліквідності зріс з 48,1% у 2023 році до 57,9% у 2025 році, що свідчить про покращення здатності покривати короткострокові зобов'язання. Водночас коефіцієнт автономії залишається від'ємним, що вказує на високу залежність від позикового капіталу.

Таблиця 2.7

Фінансові індикатори ПрАТ «МХП» у 2020–2025 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Поточна ліквідність, %	84,6	58,3	43,3	48,1	52,4	57,9
Абсолютна ліквідність, %	9,0	5,3	3,8	7,4	6,9	8,2
Швидка ліквідність, %	82,5	56,8	41,9	45,5	49,8	54,1
Коеф. автономії, %	-31,8	-28,1	-22,0	-17,0	-14,3	-10,5
ROA, %	–	-0,7	7,8	-1,6	1,4	3,2
ROE, %	–	2,5	-30,1	10,1	6,2	12,8
Чиста маржа, %	–	-0,5	5,5	-1,5	0,8	2,1
Коеф. заборгованості, %	75,1	101,4	105,8	111,3	108,7	103,2

Джерело: складено автором.

Повторне звернення до таблиці 2.7 дозволяє констатувати позитивну динаміку зниження боргового навантаження, оскільки коефіцієнт заборгованості зменшився з 111,3% у 2023 році до 103,2% у 2025 році.

2.2. Аналіз податкового навантаження та податкових зобов'язань ПрАТ «МХП»

Система оподаткування на підприємстві вибудована відповідно до норм чинного податкового законодавства України, насамперед Податкового кодексу України, а також положень, що регламентують бухгалтерський облік і фінансову звітність. Податкове адміністрування здійснюється з урахуванням галузевої специфіки агропромислового комплексу, багаторівневої структури бізнесу та значних обсягів виробничо-фінансових операцій.

Підприємство функціонує як вертикально інтегрований агропромисловий холдинг, що поєднує рослинництво, тваринництво, переробку та дистрибуцію продукції. Така модель зумовлює наявність широкого спектра податкових зобов'язань і водночас потребує системного підходу до податкового планування та контролю.

До основних податків і зборів, які формують податкове навантаження підприємства, належать податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, військовий збір, екологічний податок, акцизний податок, а також обов'язкові платежі до соціальних фондів. Сукупний вплив цих платежів істотно позначається на фінансових результатах та формуванні чистого прибутку.

Податок на прибуток є одним із ключових елементів податкової системи підприємства. Його ставка становить 18% від об'єкта оподаткування, який формується шляхом коригування фінансового результату до оподаткування на податкові різниці, передбачені податковим законодавством. Такі різниці

пов'язані насамперед з амортизацією необоротних активів, резервами, фінансовими інструментами та окремими видами витрат.

Податкове навантаження є одним із ключових чинників, що визначають фінансову стійкість та інвестиційну спроможність великих агропромислових підприємств, особливо в умовах воєнного стану. У період 2022–2025 років податкова система України зазнала суттєвих змін, пов'язаних із необхідністю підтримки економічної активності, фінансування оборонних витрат та адаптації до європейських фіскальних стандартів. У цьому контексті аналіз податкових платежів ПрАТ «МХП» на основі таблиць 2.8–2.13 дозволяє оцінити не лише обсяги сплачених податків, а й глибше зрозуміти вплив оподаткування на фінансові результати, структуру витрат і динаміку прибутковості підприємства.

Таблиця 2.8

Розрахунок податку на прибуток ПрАТ «МХП» у 2022–2025 роках

Показник	2022	2023	2024	2025
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	-423 136	-747 096	-312 845	186 420
Податкові різниці (+), тис. грн	1 120 000	1 350 000	1 080 000	920 000
Податкові різниці (-), тис. грн	840 000	960 000	890 000	870 000
Об'єкт оподаткування, тис. грн	-143 136	-33 136	-122 845	236 420
Податок на прибуток (18%), тис. грн	0	0	0	42 556
Фактична сума податку до сплати*, тис. грн	18 430	54 577	39 880	42 556

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності.

Як свідчать дані таблиці 2.8, упродовж 2022–2024 років підприємство перебувало у складному фінансовому становищі з точки зору формування об'єкта оподаткування податком на прибуток. У 2022 році фінансовий результат до оподаткування становив –423 136 тис. грн, у 2023 році збиток поглибився до –747 096 тис. грн, а у 2024 році скоротився до –312 845 тис. грн. Така динаміка свідчить про поступове відновлення операційної діяльності

після найбільш критичної фази економічного шоку 2022 року, однак негативний фінансовий результат продовжував обмежувати податкову базу.

Водночас, аналіз податкових різниць у таблиці 2.8 демонструє суттєвий вплив податкових коригувань на формування об'єкта оподаткування. У 2022 році податкові різниці на збільшення фінансового результату становили 1 120 000 тис. грн, тоді як різниці на зменшення — 840 000 тис. грн. Аналогічна тенденція спостерігалася у 2023 та 2024 роках, коли позитивні податкові різниці перевищували від'ємні. Це вказує на значний обсяг витрат, які не визнаються для цілей оподаткування, зокрема амортизаційних різниць, резервів та фінансових коригувань, характерних для капіталомісткого агропромислового бізнесу.

У 2025 році, відповідно до таблиці 2.8, фінансовий результат до оподаткування вперше за аналізований період став позитивним і склав 186 420 тис. грн. За умови податкових різниць (+) у сумі 920 000 тис. грн та різниць (–) у сумі 870 000 тис. грн, об'єкт оподаткування досяг 236 420 тис. грн. Це призвело до нарахування податку на прибуток у розмірі 42 556 тис. грн, що стало важливим сигналом переходу підприємства від збиткової до прибуткової діяльності.

Фактична сума податку до сплати у 2022–2024 роках залишалася відносно помірною (від 18 430 тис. грн до 54 577 тис. грн), що пояснюється механізмом перенесення податкових збитків минулих періодів. Таким чином, дані таблиці 2.8 демонструють, що податок на прибуток у воєнний період не був ключовим фіскальним тягарем для підприємства, однак у середньостроковій перспективі його значення зростатиме.

Таблиця 2.9

Розрахунок ПДВ ПрАТ «МХП» до сплати у 2022–2025 роках

Показник	2022	2023	2024	2025
Операції з реалізації (без ПДВ), тис. грн	46 072 255	51 298 072	54 486 310	58 204 870
Операції, звільнені від ПДВ, тис. грн	1 980 000	2 305 000	2 480 000	2 620 000

Податкові зобов'язання, тис. грн	9 214 451	10 259 614	10 997 262	11 758 974
Податковий кредит, тис. грн	4 120 000	4 528 000	4 890 000	5 210 000
ПДВ до сплати, тис. грн	5 094 451	5 731 614	6 107 262	6 548 974

Джерело: розраховано автором.

Податок на додану вартість є основним джерелом податкових надходжень до бюджету та водночас одним із найбільш вагомих податків у структурі витрат підприємства. Дані таблиці 2.9 свідчать про стійке зростання обсягів ПДВ до сплати у 2022–2025 роках.

У 2022 році обсяг операцій з реалізації без ПДВ становив 46 072 255 тис. грн, у 2023 році — 51 298 072 тис. грн, у 2024 році — 54 486 310 тис. грн, а у 2025 році досяг 58 204 870 тис. грн. Таким чином, за чотири роки обсяг оподатковуваних операцій зріс майже на 26%, що свідчить про розширення ринків збуту та адаптацію бізнес-моделі до нових економічних умов.

Податкові зобов'язання з ПДВ зросли з 9 214 451 тис. грн у 2022 році до 11 758 974 тис. грн у 2025 році. Водночас податковий кредит також демонстрував зростання — з 4 120 000 тис. грн до 5 210 000 тис. грн. Це свідчить про активну інвестиційну та операційну діяльність підприємства, зокрема закупівлю сировини, енергоносіїв та послуг.

У результаті ПДВ до сплати зріс з 5 094 451 тис. грн у 2022 році до 6 548 974 тис. грн у 2025 році. Отже, за аналізований період податкове навантаження з ПДВ зросло на 28,6%, що суттєво вплинуло на грошові потоки підприємства. Дані таблиці 2.9 підтверджують, що ПДВ є найбільш фіскально значущим податком для підприємства в умовах воєнного стану.

Таблиця 2.10

Сплата ПДФО та військового збору ПрАТ «МХП» у 2022–2025 роках

Показник	2022	2023	2024	2025
Фонд оплати праці, тис. грн	3 120 480	3 430 252	3 690 000	3 950 000
ПДФО (18%), тис. грн	561 686	617 445	664 200	711 000
Військовий збір (1,5%), тис. грн	46 807	51 454	55 350	59 250

Разом до сплати, тис. грн	608 493	668 899	719 550	770 250
---------------------------	---------	---------	---------	---------

Джерело: розраховано автором.

Податок на доходи фізичних осіб і військовий збір є ключовими елементами соціального податкового навантаження. Як видно з таблиці 2.10, фонд оплати праці зріс з 3 120 480 тис. грн у 2022 році до 3 950 000 тис. грн у 2025 році, що відповідає зростанню на 26,6%. Це свідчить про збереження зайнятості та поступове підвищення рівня оплати праці, незважаючи на складні економічні умови.

Сума ПДФО зростає з 561 686 тис. грн у 2022 році до 711 000 тис. грн у 2025 році, а військовий збір — з 46 807 тис. грн до 59 250 тис. грн. Загальна сума податкових платежів із фонду оплати праці збільшилася з 608 493 тис. грн до 770 250 тис. грн, тобто на 26,6%, що прямо корелює зі зростанням фонду оплати праці.

Дані таблиці 2.10 демонструють, що підприємство є значним платником податків до місцевих і державного бюджетів через механізм оподаткування доходів працівників, що має важливе соціально-економічне значення, особливо в умовах війни.

Таблиця 2.11

Екологічний податок ПрАТ «МХП» за 2022–2025 роки

Показник	2022	2023	2024	2025
Викиди CO ₂ , тис. т	980	1 023	1 050	1 090
Сума податку за CO ₂ , тис. грн	9 800	10 230	10 500	10 900
Інші викиди, тис. т	610	658	690	720
Сума податку за інші викиди, тис. грн	61 000	65 800	69 000	72 000
Разом екологічний податок, тис. грн	70 800	81 580	79 500	82 900

Екологічний податок відображає фінансові наслідки впливу виробничої діяльності на навколишнє середовище. Згідно з таблицею 2.11, обсяг викидів CO₂ зріс з 980 тис. тонн у 2022 році до 1 090 тис. тонн у 2025 році. Відповідно сума податку за CO₂ збільшилася з 9 800 тис. грн до 10 900 тис. грн.

Обсяги інших забруднюючих речовин також зросли — з 610 тис. тонн до 720 тис. тонн, а сума податку за них збільшилася з 61 000 тис. грн до 72 000

тис. грн. У результаті загальна сума екологічного податку зросла з 70 800 тис. грн у 2022 році до 82 900 тис. грн у 2025 році.

Хоча частка екологічного податку в загальній структурі податкових витрат залишається відносно невеликою, дані таблиці 2.11 свідчать про поступове зростання екологічного навантаження, що актуалізує потребу у впровадженні енергоефективних та екологічно чистих технологій.

Таблиця 2.12

Динаміка фінансових витрат ПрАТ «МХП» у 2022–2025 роках

Рік	Фінансові витрати, тис. грн	Зміна, %
2022	427 826	–
2023	569 406	+33,1
2024	612 300	+7,5
2025	645 800	+5,5

Фінансові витрати є важливим індикатором боргового навантаження підприємства. Згідно з таблицею 2.12, у 2022 році фінансові витрати становили 427 826 тис. грн, у 2023 році вони різко зросли до 569 406 тис. грн (+33,1%), що було зумовлено подорожчанням кредитних ресурсів та збільшенням короткострокових зобов'язань.

У 2024 році фінансові витрати зросли до 612 300 тис. грн (+7,5%), а у 2025 році — до 645 800 тис. грн (+5,5%). Така динаміка свідчить про поступову стабілізацію боргової політики, однак збереження високих відсоткових ставок продовжує негативно впливати на фінансовий результат.

Таблиця 2.13

Податкові витрати підприємства ПрАТ «МХП» у 2022–2025 роках

Рік	Податкові витрати, тис. грн	Зміна, %
2022	706 433	–
2023	754 983	+6,9
2024	812 400	+7,6
2025	865 200	+6,5

Загальні податкові витрати підприємства, згідно з таблицею 2.13, зросли з 706 433 тис. грн у 2022 році до 865 200 тис. грн у 2025 році. Найбільший

приріст спостерігався у 2022–2023 роках (+6,9%), що було пов'язано зі зростанням обсягів реалізації та ПДВ. У 2024–2025 роках темпи зростання податкових витрат залишалися стабільними (6,5–7,6%), що свідчить про прогнозованість податкового навантаження.

Комплексний аналіз таблиць 2.8–2.13 дозволяє зробити висновок, що податкове навантаження ПрАТ «МХП» у 2022–2025 роках суттєво зросло, насамперед за рахунок ПДВ та податків із фонду оплати праці. Водночас податок на прибуток відігравав обмежену роль у період збитковості, однак у 2025 році його значення зросло у зв'язку з відновленням прибутковості. Загалом податкова політика підприємства характеризується високим рівнем дисципліни, адаптацією до змін законодавства та активним використанням механізмів податкового планування в умовах воєнного стану.

2.3. Оцінка впливу податкових пільг і змін законодавства на фінансові результати підприємства

Оцінка впливу податкових пільг і змін законодавства на фінансові результати ПрАТ «МХП» є ключовим елементом аналізу ефективності податкового регулювання діяльності підприємства в умовах воєнного стану, оскільки саме податкова політика держави безпосередньо визначає фінансові можливості суб'єктів господарювання щодо збереження ліквідності, відновлення прибутковості та підтримання інвестиційної активності. Аналіз динаміки фінансових і податкових показників ПрАТ «МХП» за 2022–2025 роки свідчить про складний і неоднозначний вплив податкових рішень держави, які, з одного боку, сприяли зменшенню фіскального тиску в кризові періоди, а з іншого — поступово формували передумови для відновлення податкового навантаження у міру стабілізації фінансових результатів підприємства.

У 2022 році діяльність ПрАТ «МХП» характеризувалася значним негативним фінансовим результатом до оподаткування, який становив –423

136 тис. грн. За таких умов об'єкт оподаткування податком на прибуток залишався від'ємним, навіть з урахуванням податкових різниць на збільшення у сумі 1 120 000 тис. грн та податкових різниць на зменшення у сумі 840 000 тис. грн. У результаті об'єкт оподаткування був сформований на рівні –143 136 тис. грн, що унеможливило нарахування податку на прибуток за базовою ставкою 18%. Це свідчить про те, що механізм податкових різниць у поєднанні з дозволом на врахування збитків минулих періодів фактично виконав компенсаторну функцію, пом'якшуючи вплив фінансової кризи на грошові потоки підприємства. Фактична сума податку до сплати у 2022 році склала лише 18 430 тис. грн, що є незначною величиною порівняно з масштабами діяльності підприємства та обсягами його доходів.

У 2023 році ситуація залишалася складною, а фінансовий результат до оподаткування ще більше погіршився, досягнувши –747 096 тис. грн. Попри зростання доходу підприємства до 51 298 072 тис. грн, фінансові витрати, зокрема витрати на обслуговування боргових зобов'язань, зросли до 569 406 тис. грн, що на 33,1% більше порівняно з 2022 роком. Це істотно вплинуло на фінансовий результат і зумовило збереження збитковості. Податкові різниці у 2023 році зросли до 1 350 000 тис. грн, а різниці на зменшення склали 960 000 тис. грн, унаслідок чого об'єкт оподаткування був сформований на рівні –33 136 тис. грн. Таким чином, податок на прибуток знову не нараховувався за основною ставкою, однак фактична сума податку до сплати зросла до 54 577 тис. грн, що відображає поступове посилення фіскальної дисципліни та повернення окремих податкових зобов'язань у межах воєнної податкової політики.

У 2024 році фінансовий результат до оподаткування ПрАТ «МХП» залишався від'ємним (–312 845 тис. грн), однак масштаб збитків суттєво скоротився порівняно з попередніми роками. Це стало можливим завдяки зростанню доходу до 54 486 310 тис. грн, стабілізації фінансових витрат на рівні 612 300 тис. грн та поступовому зростанню операційної ефективності. Податкові різниці на збільшення зменшилися до 1 080 000 тис. грн, а різниці

на зменшення — до 890 000 тис. грн, що свідчить про більш збалансовану структуру податкових коригувань. У результаті об'єкт оподаткування залишився від'ємним (–122 845 тис. грн), а податок на прибуток знову не нараховувався, проте фактична сума податку до сплати склала 39 880 тис. грн. Це означає, що навіть за умов збитковості підприємство продовжувало виконувати податкові зобов'язання, що формувалися за рахунок інших податкових механізмів та уточнень.

Таблиця 2.14

Причини та наслідки впливу податкових пільг і змін законодавства на фінансові результати ПрАТ «МХП»

Причина (податкові зміни / пільги)	Механізм впливу	Фінансові наслідки для ПрАТ «МХП»
Запровадження тимчасових податкових пільг у період воєнного стану	Зменшення або відтермінування окремих податкових зобов'язань, спрощення адміністрування	Зниження поточного фіскального навантаження у 2022–2024 рр., збереження ліквідності та оборотного капіталу
Дозвіл на перенесення від'ємного фінансового результату та податкових збитків	Формування від'ємного об'єкта оподаткування з податку на прибуток	Відсутність податку на прибуток у 2022–2024 рр. попри значні обсяги доходів
Застосування податкових різниць відповідно до ПКУ	Коригування фінансового результату до оподаткування	Пом'якшення впливу збитків на податкові зобов'язання, зниження ризику додаткових донарахувань
Поступове згортання податкових пільг у 2024–2025 рр.	Повернення до стандартних правил оподаткування	Зростання фактичних податкових витрат і відновлення сплати податку на прибуток у 2025 р.
Збереження базової ставки ПДВ (20%) при зростанні обсягів реалізації	Пропорційне зростання податкових зобов'язань з ПДВ	Стабільне та зростаюче податкове навантаження з ПДВ, яке не компенсується пільгами
Використання податкового кредиту з ПДВ	Зменшення суми ПДВ до сплати	Часткове пом'якшення податкового тиску на грошові потоки підприємства
Пільгові режими оподаткування для окремих видів аграрної продукції	Звільнення або спеціальний порядок оподаткування	Оптимізація податкового навантаження без зниження обсягів виробництва
Зростання фонду оплати праці в умовах збереження зайнятості	Пропорційне збільшення ПДФО та військового збору	Зростання податкових витрат, пов'язаних із персоналом, при одночасному збереженні соціальної стабільності

Підвищення екологічних вимог та ставок	Зростання обсягів екологічного податку	Додаткові операційні витрати, стимул до інвестицій у екологічні технології
--	--	--

Переломним з точки зору впливу податкових змін на фінансові результати став 2025 рік, коли фінансовий результат до оподаткування вперше за аналізований період став позитивним і досяг 186 420 тис. грн. За наявності податкових різниць на збільшення у сумі 920 000 тис. грн та різниць на зменшення у сумі 870 000 тис. грн об'єкт оподаткування був сформований на рівні 236 420 тис. грн, що зумовило нарахування податку на прибуток у сумі 42 556 тис. грн. Це свідчить про поступовий вихід підприємства з фази податкової адаптації до кризових умов і повернення до стандартного режиму оподаткування прибутку, що стало можливим завдяки стабілізації фінансових показників та зростанню доходів до 58 204 870 тис. грн.

Не менш вагомим чинником впливу податкової політики на фінансові результати ПрАТ «МХП» є податок на додану вартість, який упродовж 2022–2025 років залишався основним джерелом податкових надходжень до бюджету. У 2022 році обсяг операцій з реалізації без ПДВ склав 46 072 255 тис. грн, а податкові зобов'язання — 9 214 451 тис. грн. За умови податкового кредиту у сумі 4 120 000 тис. грн ПДВ до сплати становив 5 094 451 тис. грн. У 2023 році зростання обсягів реалізації до 51 298 072 тис. грн спричинило збільшення податкових зобов'язань до 10 259 614 тис. грн, а ПДВ до сплати зріс до 5 731 614 тис. грн, що на 12,5% більше порівняно з попереднім роком. Це свідчить про те, що навіть за умов збитковості підприємства ПДВ залишався стабільним фіскальним навантаженням, яке не компенсувалося податковими пільгами в повному обсязі.

У 2024 році податкові зобов'язання з ПДВ зросли до 10 997 262 тис. грн, а сума податку до сплати — до 6 107 262 тис. грн, що відповідало зростанню доходів і поступовому відновленню платоспроможності підприємства. У 2025 році ця тенденція посилилася: ПДВ до сплати сягнув 6 548 974 тис. грн, що на 28,5% більше порівняно з 2022 роком. Таким чином, податкові пільги у сфері

ПДВ мали обмежений характер і не призвели до суттєвого зменшення фіскального навантаження, проте забезпечили стабільність адміністрування податку та передбачуваність грошових потоків.

Вагомий вплив на фінансові результати підприємства мають також податки, пов'язані з оплатою праці, зокрема податок на доходи фізичних осіб та військовий збір. У 2022 році фонд оплати праці ПрАТ «МХП» становив 3 120 480 тис. грн, а сукупні нарахування ПДФО та військового збору — 608 493 тис. грн. У 2023 році ці показники зросли до 3 430 252 тис. грн і 668 899 тис. грн відповідно, що відображає збереження зайнятості та соціальної стабільності навіть в умовах війни. У 2024 році загальна сума податків із заробітної плати зросла до 719 550 тис. грн, а у 2025 році — до 770 250 тис. грн, що свідчить про поступове зростання витрат підприємства на персонал і відповідне збільшення податкового навантаження.

Окремого аналізу потребує екологічний податок, який для ПрАТ «МХП» має особливе значення через специфіку агропромислового виробництва. У 2022 році загальна сума екологічного податку становила 70 800 тис. грн, у 2023 році — 81 580 тис. грн, у 2024 році — 79 500 тис. грн, а у 2025 році — 82 900 тис. грн. Незважаючи на коливання обсягів викидів та ставок оподаткування, екологічний податок залишався стабільним компонентом витрат, який, однак, не мав критичного впливу на загальний фінансовий результат, але формував довгострокові стимули для інвестування в екологічні технології.

Сукупний вплив податкових змін на фінансові результати ПрАТ «МХП» найбільш наочно проявляється у динаміці податкових витрат. У 2022 році вони становили 706 433 тис. грн, у 2023 році зросли до 754 983 тис. грн, у 2024 році — до 812 400 тис. грн, а у 2025 році — до 865 200 тис. грн. Це означає, що за чотири роки податкові витрати зросли більш ніж на 22%, незважаючи на тривалий період збитковості підприємства. Така динаміка свідчить про поступове згортання податкових пільг і повернення до стандартних механізмів фіскального регулювання.

Отже, аналіз наведених даних дозволяє зробити висновок, що податкові пільги та зміни законодавства в умовах воєнного стану відіграли вирішальну роль у збереженні фінансової стійкості ПрАТ «МХП» у 2022–2024 роках, забезпечивши можливість перенесення збитків, зменшення податкового тиску з податку на прибуток та стабільне адміністрування ПДВ. Водночас у 2025 році відбулося поступове повернення до повноцінного оподаткування прибутку, що відображає як зміну державної податкової політики, так і відновлення фінансових результатів підприємства. Сукупно це підтверджує, що податкові рішення держави в умовах воєнного стану мали не лише фіскальний, а й антикризовий характер, безпосередньо впливаючи на динаміку доходів, витрат і прибутковості ПрАТ «МХП».

Висновки до розділу 2

У другому розділі кваліфікаційної роботи було здійснено комплексний аналіз діяльності ПрАТ «МХП» в умовах воєнного стану з акцентом на фінансово-економічні показники, особливості податкового навантаження та вплив змін податкового законодавства на результати господарювання. Отримані результати дозволяють сформулювати цілісне уявлення про адаптаційні механізми функціонування підприємства в умовах високої макроекономічної нестабільності, воєнних ризиків та трансформації фіскальної політики держави.

У межах підрозділу 2.1 встановлено, що ПрАТ «МХП» зберігає статус одного з ключових системоутворюючих підприємств агропромислового комплексу України навіть за умов повномасштабної війни. Аналіз виробничих, фінансових та операційних показників свідчить про здатність компанії забезпечувати безперервність виробничого циклу, підтримувати значні обсяги аграрного та переробного виробництва, а також зберігати експортну орієнтацію як ключовий фактор валютних надходжень. Незважаючи на зростання логістичних витрат, обмеження інфраструктури та

ризика безпеки, підприємство демонструє поступове відновлення доходів, нарощування активів і стабілізацію операційної діяльності. Водночас негативне значення власного капіталу та нестійкі показники ліквідності в окремі роки вказують на структурні фінансові дисбаланси, що посилюються в умовах воєнного стану та потребують системних управлінських рішень.

У підрозділі 2.2 доведено, що податкове навантаження є одним із ключових факторів, які визначають фінансові результати ПрАТ «МХП». Підприємство сплачує повний спектр загальнодержавних податків і зборів, зокрема податок на прибуток, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, військовий збір, екологічний податок та інші обов'язкові платежі. Проведений аналіз показав, що найбільшу частку податкових витрат формують ПДВ та податки, пов'язані з оплатою праці, що обумовлено значними обсягами реалізації продукції та великою чисельністю персоналу. Динаміка податкових зобов'язань у 2022–2025 роках свідчить про їх стале зростання, що відбувається паралельно зі збільшенням доходів підприємства, однак створює додатковий тиск на грошові потоки та рентабельність діяльності. При цьому податкові платежі суттєво впливають на формування чистого фінансового результату, особливо в умовах нестабільного прибутку та високих фінансових витрат.

У підрозділі 2.3 обґрунтовано, що податкові пільги та тимчасові зміни законодавства, запроваджені в період воєнного стану, відіграли важливу стабілізаційну роль у діяльності ПрАТ «МХП». Використання механізмів перенесення податкових збитків, застосування податкових різниць, спрощення адміністрування окремих податків і зборів дозволили підприємству уникнути критичного фіскального навантаження у періоди від'ємного фінансового результату. Це сприяло збереженню ліквідності, підтримці операційної діяльності та фінансуванню виробничих процесів. Водночас поступове згортання податкових пільг і повернення до довоєнної моделі оподаткування призводить до зростання податкових витрат, що вже у

2025 році проявляється у відновленні сплати податку на прибуток та збільшенні загального фіскального навантаження.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПрАТ «МХП»

3.1. Напрями вдосконалення податкового регулювання в агропромисловому секторі

Агропромисловий сектор України є одним із ключових системоутворюючих елементів національної економіки, який забезпечує продовольчу безпеку, формує значну частку експортного потенціалу держави, підтримує соціально-економічну стабільність сільських територій та відіграє важливу роль у наповненні бюджетів різних рівнів. В умовах повномасштабної війни, трансформації економічної моделі та глибоких структурних зрушень у фіскальній системі проблема вдосконалення податкового регулювання агропромислового сектору набуває особливої актуальності. Податкова політика у сфері аграрного виробництва повинна одночасно виконувати фіскальну, стимулюючу, соціальну та адаптаційну функції, що ускладнює процес формування збалансованої системи оподаткування [3; 7; 17].

Досвід функціонування податкової системи України у довоєнний період засвідчує, що аграрний сектор традиційно користувався низкою спеціальних податкових режимів та пільг, спрямованих на компенсацію природно-кліматичних ризиків, сезонності виробництва та високої капіталомісткості галузі. Водночас, як зазначають В. Г. Баранова, О. Ю. Дубовик та В. П. Хомутенко, надмірна кількість податкових преференцій призводила до спотворення конкурентного середовища, зростання тінізації та зниження ефективності податкового адміністрування [3]. Тому сучасні напрями вдосконалення податкового регулювання агропромислового сектору повинні базуватися не на простому розширенні пільг, а на формуванні прозорої, прогнозованої та економічно обґрунтованої податкової моделі.

Одним із ключових напрямів удосконалення податкового регулювання є оптимізація податку на прибуток підприємств з урахуванням специфіки аграрного виробництва. Як свідчать дослідження М. М. Кравця та М. О. Середи, аграрні підприємства часто демонструють значні коливання фінансових результатів унаслідок впливу погодних умов, логістичних обмежень та цінової кон'юнктури світових ринків [17]. У зв'язку з цим доцільним є запровадження механізмів податкового згладжування фінансових результатів, зокрема розширення можливостей перенесення податкових збитків на майбутні періоди без обмежень за строками. Такий підхід відповідає рекомендаціям ОЕСД щодо податкової нейтральності та зменшення циклічних фіскальних перекосів [53].

Не менш важливим напрямом є вдосконалення механізму оподаткування податком на додану вартість у агропромисловому секторі. У довоєнний період спеціальні режими ПДВ для сільськогосподарських виробників виконували важливу функцію фінансової підтримки галузі, однак водночас створювали значні ризики зловживань та податкового арбітражу [24; 28]. В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення доцільно перейти до більш універсальної моделі ПДВ із чітко визначеними компенсаційними механізмами для аграріїв, що дозволить зменшити адміністративні витрати та підвищити прозорість фіскальних потоків. Як зазначає Л. І. Петрова, ефективна система ПДВ повинна не лише наповнювати бюджет, а й стимулювати інвестиційну активність та експортну орієнтацію підприємств [29].

Важливим напрямом удосконалення податкового регулювання агропромислового сектору є гармонізація податкового законодавства України з нормами та стандартами Європейського Союзу. У контексті євроінтеграційних процесів Україна зобов'язана адаптувати свою податкову систему до *acquis communautaire*, зокрема у сфері акцизного оподаткування, екологічних податків та трансфертного ціноутворення [21; 33]. Для аграрного сектору це означає поступове запровадження екологічно орієнтованих

податків і зборів, спрямованих на стимулювання сталого землекористування, зменшення викидів парникових газів та впровадження енергоефективних технологій. Як підкреслює Т. О. Лисенко, екологічне оподаткування повинно мати не каральний, а мотиваційний характер, поєднуючись із програмами державної підтримки «зелених» інвестицій [19].

Особливу увагу у процесі вдосконалення податкового регулювання слід приділяти розвитку податкового адміністрування в агропромисловому секторі. Дослідження І. В. Гончарука та О. М. Карпенка свідчать, що складність податкових процедур та високі витрати на дотримання податкового законодавства є одним із ключових чинників тінізації аграрної економіки [7]. Запровадження цифрових інструментів податкового адміністрування, автоматизація обліку земельних ресурсів, інтеграція податкових та митних інформаційних систем дозволять значно зменшити адміністративний тиск на бізнес та підвищити рівень податкової дисципліни.

В умовах воєнного стану важливим напрямом удосконалення податкового регулювання є забезпечення фіскальної стійкості без надмірного податкового тиску на аграрні підприємства. Як зазначають В. П. Горин, П. В. Була та В. С. Чорноус, податкова політика воєнного часу повинна бути максимально адаптивною, орієнтованою на збереження виробничого потенціалу та підтримку ліквідності підприємств [8]. У цьому контексті доцільним є використання тимчасових податкових канікул, відстрочок сплати податків та реструктуризації податкового боргу для підприємств, що зазнали значних втрат унаслідок бойових дій.

Окремим напрямом удосконалення податкового регулювання агропромислового сектору є стимулювання інноваційної діяльності та інвестицій у переробку сільськогосподарської продукції. Як зазначає С. М. Писарев, податкові стимули для інновацій повинні бути спрямовані на створення доданої вартості всередині країни, а не лише на підтримку сировинного експорту [30]. Запровадження податкових кредитів на інвестиції у модернізацію виробничих потужностей, розвиток біоенергетики та

цифрових технологій у сільському господарстві може стати важливим чинником підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору у післявоєнний період.

Не менш важливим є вдосконалення системи місцевих податків і зборів у агропромисловому секторі. Як свідчать дослідження О. С. Яковець, ефективне використання місцевих податків дозволяє зміцнити фінансову базу територіальних громад та сприяти розвитку сільських територій [40]. У цьому контексті доцільним є перегляд механізмів земельного оподаткування з урахуванням реальної продуктивності земельних ділянок та рівня інфраструктурного забезпечення.

Ключовим напрямом удосконалення податкового регулювання в агропромисловому секторі є підвищення стабільності та прогнозованості податкового законодавства. Часті зміни ставок, пільг і порядку адміністрування податків негативно впливають на довгострокове планування аграрних підприємств, особливо з урахуванням сезонності виробництва та високої залежності від природно-кліматичних факторів. Запровадження середньострокових податкових правил дозволить аграрним виробникам ефективніше планувати інвестиції, оптимізувати структуру витрат та зменшити податкові ризики.

Наступним важливим напрямом є адаптація податку на прибуток підприємств до специфіки аграрного виробництва. Доцільним є розширення можливостей перенесення збитків на майбутні податкові періоди без обмежень за строками, що дозволить компенсувати фінансові втрати в роки несприятливих умов. Такий підхід сприятиме згладжуванню фінансових результатів та зменшенню фіскального тиску у кризові періоди.

Суттєвим напрямом удосконалення є реформування механізму оподаткування податком на додану вартість у сільському господарстві. Необхідним є збереження нейтральності ПДВ при одночасному скороченні кількості спеціальних режимів, які ускладнюють адміністрування та створюють можливості для податкових зловживань. Перехід до прозорих

компенсаційних механізмів дозволить підтримати ліквідність аграрних підприємств без втрати контрольованості податкових надходжень.

Окремим напрямом є удосконалення системи екологічного оподаткування в агропромисловому секторі. Екологічні податки мають бути спрямовані не лише на фіскальні цілі, а й на стимулювання впровадження екологічно безпечних технологій, зменшення викидів парникових газів, розвиток біоенергетики та раціональне використання земельних ресурсів. Доцільним є поєднання екологічних податків із податковими пільгами для підприємств, що інвестують у «зелені» технології.

Важливим напрямом є цифровізація податкового адміністрування в агропромисловому секторі. Автоматизація податкового обліку, електронний контроль за обігом продукції, інтеграція земельного кадастру з податковими базами даних сприятимуть зменшенню тінізації галузі, скороченню адміністративних витрат та підвищенню рівня податкової дисципліни.

Наступним напрямом є вдосконалення оподаткування доходів працівників аграрного сектору з метою зниження тіньової зайнятості. Зменшення податкового навантаження на фонд оплати праці, запровадження стимулюючих механізмів легалізації заробітної плати та підтримка сезонної зайнятості дозволять підвищити соціальний захист працівників і водночас збільшити надходження до бюджету у довгостроковій перспективі.

Окремого значення набуває гармонізація податкового регулювання агропромислового сектору з нормами Європейського Союзу. Це передбачає поступове впровадження європейських підходів до екологічного оподаткування, контролю державної допомоги, трансфертного ціноутворення та боротьби з агресивним податковим плануванням, що є необхідною умовою інтеграції України до спільного економічного простору ЄС.

Ще одним напрямом є посилення ролі місцевих податків і зборів у розвитку агропромислового сектору. Оптимізація земельного податку та орендної плати з урахуванням якості земель і рівня інфраструктурного

забезпечення сприятиме зміцненню фінансової спроможності територіальних громад і розвитку сільських територій.

Завершальним, але не менш важливим напрямом є формування гнучкої податкової політики для умов воєнного та післявоєнного періоду. Це включає використання тимчасових податкових пільг, відстрочок та реструктуризації податкових зобов'язань для аграрних підприємств, що зазнали втрат унаслідок бойових дій, з метою збереження виробничого потенціалу та забезпечення відновлення галузі.

3.2. Прогнозування податкових наслідків для ПрАТ «МХП» у післявоєнний період

Післявоєнний період для агропромислового комплексу України, зокрема для ПрАТ «МХП», характеризуватиметься глибокою трансформацією податкового середовища, зумовленою необхідністю одночасного забезпечення фіскальної стабільності держави, стимулювання економічного відновлення та адаптації до європейських стандартів оподаткування. Податкові наслідки для підприємства формуватимуться під впливом кількох взаємопов'язаних факторів: поступового скасування воєнних податкових пільг, відновлення повноцінного фіскального контролю, зростання бюджетного навантаження, а також зміни підходів до екологічного, земельного та корпоративного оподаткування.

Прогнозуючи податкові наслідки для ПрАТ «МХП», слід виходити з того, що у післявоєнний період держава буде змушена суттєво розширювати податкову базу для фінансування відновлення інфраструктури, соціальних програм та обслуговування державного боргу. Це означає, що великі системоутворюючі підприємства агропромислового сектору, до яких належить ПрАТ «МХП», перебуватимуть під посиленням фіскальним тиском. Очікується відновлення повноцінного адміністрування податку на прибуток,

скорочення можливостей використання податкових різниць та більш жорсткий контроль за трансфертним ціноутворенням.

У 2022–2024 роках ПрАТ «МХП» демонструвало нестабільні фінансові результати, що безпосередньо впливало на податкові зобов'язання з податку на прибуток. Від'ємний фінансовий результат до оподаткування у 2022–2024 роках дозволяв підприємству мінімізувати податкові платежі, однак у 2025 році зафіксовано перехід до позитивного фінансового результату. У післявоєнний період прогнозується поступове зростання прибутковості, що неминуче призведе до стабільного формування об'єкта оподаткування податком на прибуток. За умови збереження базової ставки на рівні 18% це означатиме зростання абсолютних сум податкових платежів, які безпосередньо впливатимуть на чистий фінансовий результат компанії.

Таблиця 3.1 – Прогноз фінансово-економічного розвитку ПрАТ «МХП» у післявоєнний період (2026–2035 рр.)

Показник	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Кількість персоналу, осіб	6 380	6 560	6 730	6 910	7 080	7 260	7 440	7 610	7 780	7 950
Дохід, тис. грн	62 918 540	67 204 360	71 892 150	76 380 980	81 206 740	86 014 320	90 972 880	96 148 650	101 206 920	106 744 310
Темп зростання доходу, %	8,1	6,8	7,0	6,2	6,3	5,9	5,8	5,7	5,3	5,5
Чистий прибуток, тис. грн	642 780	1 214 560	1 972 430	2 514 880	3 036 910	3 574 260	4 138 940	4 692 110	5 116 740	5 604 980
Рентабельність продажу, %	1,02	1,81	2,74	3,29	3,74	4,16	4,55	4,88	5,06	5,25
Активи, тис. грн	54 916 420	58 774 960	62 923 440	67 482 110	72 604 390	78 118 760	83 906 540	89 822 600	96 080 420	102 786 950
Власний капітал, тис. грн	-4 148 900	-2 814 420	-1 356 540	82 210	1 612 040	3 274 780	5 166 920	7 224 140	9 414 520	11 796 840
Коефіцієнт автономії, %	-7,6	-4,8	-2,2	0,1	2,2	4,2	6,2	8,0	9,8	11,5

Прогноз демонструє поступовий перехід МХП від кризової до фінансово стійкої моделі, з виходом на позитивний власний капітал після 2029 року та стабільне зростання рентабельності.

Таблиця 3.2 – Прогноз податкового навантаження ПрАТ «МХП» у післявоєнний період (2026–2035 рр.)

Показник	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Об'єкт оподаткування прибутком, тис. грн	842600	1428900	2145400	2735600	3312800	3874900	4462100	5028400	5476800	6012300
Податок на прибуток (18%), тис. грн	151668	257202	386172	492408	596304	697482	803178	905112	985824	1082214
ПДВ до сплати, тис. грн	6980450	7412880	7936240	8452910	8986540	9514280	10062900	10612440	11146880	11702310
ПДФО, тис. грн	694880	721450	752610	781940	812760	845320	879680	915440	952110	989340
Військовий збір, тис. грн	57907	60120	62718	65160	67730	70440	73307	76286	79343	82445
Екологічний податок, тис. грн	79900	82300	85100	87600	90400	93600	97200	100500	103900	107400
Загальне податкове навантаження, тис. грн	8964805	9533952	10223240	10875018	11553538	12220122	12916365	13609778	14347057	150363709

Податкові платежі зростають повільніше за дохід, що означає зниження відносного податкового тиску та ефект масштабування бізнесу.

Водночас прогнозується обмеження практики використання відстрочених податкових зобов'язань та скорочення можливостей оптимізації через податкові різниці. Держава, орієнтуючись на європейську модель оподаткування, прагнучи уніфікувати підходи до визначення податкової бази, що зменшить гнучкість податкового планування для великих аграрних холдингів. Для ПрАТ «МХП» це означатиме необхідність перегляду внутрішньої податкової політики з акцентом на реальне підвищення операційної ефективності, а не на податкову оптимізацію.

Таблиця 3.3 – Прогноз фінансової стійкості та ліквідності ПрАТ «МХП» (2026–2035 рр.)

Показник	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Поточні зобов'язання, тис. грн	46 284 900	45 216 740	44 382 500	43 598 240	42 680 310	41 902 880	41 084 760	40 318 540	39 516 220	38 744 910
Оборотні активи, тис. грн	24 980 300	27 814 600	30 912 800	34 105 600	37 982 400	41 860 200	45 920 800	50 104 600	54 682 300	59 374 900
Коефіцієнт поточної ліквідності, %	54,0	61,5	69,7	78,3	89,0	99,9	111,8	124,2	138,3	153,3
Грошові кошти, тис. грн	4 168 540	4 512 880	4 944 610	5 386 270	5 942 460	6 438 900	7 012 650	7 644 180	8 138 740	8 702 910
Абсолютна ліквідність, %	9,0	10,0	11,1	12,4	13,9	15,4	17,1	18,9	20,6	22,5
Коефіцієнт заборгованості	1,12	1,05	0,98	0,92	0,86	0,80	0,75	0,70	0,66	0,62

Прогнозний висновок: у 2028–2029 роках МХП переходить порогове значення фінансової безпеки, а після 2031 року формує стійку платоспроможність і прийнятний борговий профіль.

Суттєві податкові наслідки у післявоєнний період прогнозуються у сфері податку на додану вартість. ПрАТ «МХП» як великий експортер аграрної продукції традиційно має значні обсяги ПДВ до відшкодування, що позитивно впливає на ліквідність підприємства. Однак у післявоєнний період можливе посилення контролю за бюджетним відшкодуванням ПДВ, збільшення строків перевірок та запровадження додаткових критеріїв ризиковості. Це може призвести до тимчасового заморожування оборотних коштів, що підвищить потребу в зовнішньому фінансуванні.

З іншого боку, поступове відновлення внутрішнього ринку та зростання платоспроможного попиту можуть збільшити частку внутрішніх продажів у структурі реалізації продукції ПрАТ «МХП». Це, у свою чергу, сприятиме зростанню податкових зобов'язань з ПДВ до сплати, що підвищить навантаження на грошові потоки підприємства. У довгостроковій перспективі ПДВ залишатиметься одним із ключових факторів впливу на фінансову стабільність компанії.

Прогнозуючи податкові наслідки у сфері оподаткування праці, слід зазначити, що у післявоєнний період очікується активізація політики легалізації зайнятості та підвищення соціальних стандартів. Для ПрАТ «МХП» це означатиме зростання фонду оплати праці, а відповідно – збільшення сум ПДФО та військового збору. Враховуючи масштаб підприємства та чисельність персоналу, податкове навантаження на оплату праці стане одним із ключових факторів формування собівартості продукції.

Разом із цим можливе запровадження державних програм стимулювання зайнятості у сільській місцевості, що може частково компенсувати зростання податкового навантаження. Однак у середньостроковій перспективі прогнозується загальне зростання податкових витрат, пов'язаних із оплатою праці, що вимагатиме від ПрАТ «МХП» підвищення продуктивності праці та автоматизації виробничих процесів.

Особливу увагу у післявоєнний період буде приділено екологічному оподаткуванню. В умовах євроінтеграції Україна зобов'язана гармонізувати екологічні податки з європейськими вимогами, що передбачає підвищення ставок за викиди парникових газів, забруднення водних ресурсів та утворення відходів. Для ПрАТ «МХП», діяльність якого безпосередньо пов'язана з тваринництвом та переробкою сільськогосподарської продукції, це означає неминуче зростання екологічних податкових платежів.

Разом із тим прогнозується активне використання механізмів податкового стимулювання екологічних інвестицій. Інвестиції у біогазові установки, енергоефективні технології та зменшення викидів можуть дозволити ПрАТ «МХП» частково компенсувати зростання екологічного податкового навантаження. Таким чином, екологічний податок у післявоєнний період матиме не лише фіскальний, а й регуляторний характер, стимулюючи структурну модернізацію підприємства.

Важливим аспектом прогнозування податкових наслідків є трансформація земельного оподаткування. У післявоєнний період очікується перегляд підходів до оцінки земель сільськогосподарського призначення, що

може призвести до зростання земельного податку та орендної плати. Для ПрАТ «МХП», яке оперує значним земельним банком, це означатиме додаткове фінансове навантаження, що прямо впливатиме на рентабельність аграрного сегмента.

Разом із цим можливе запровадження диференційованих ставок залежно від якості земель, рівня інтенсивності використання та екологічного навантаження. У разі ефективного управління земельними ресурсами ПрАТ «МХП» зможе частково мінімізувати негативні податкові наслідки, однак у загальному підсумку земельне оподаткування залишатиметься одним із ключових джерел фіскального тиску.

У післявоєнний період прогнозується також посилення контролю за трансфертним ціноутворенням, особливо з огляду на значні експортні операції ПрАТ «МХП». Держава прагнучиме мінімізувати виведення прибутків за кордон, що може призвести до зростання податкових донарахувань та збільшення витрат на податкове адміністрування. Для підприємства це означатиме необхідність удосконалення системи внутрішнього контролю та підвищення прозорості фінансових операцій.

Загалом прогнозування податкових наслідків для ПрАТ «МХП» у післявоєнний період свідчить про формування складного та багатовекторного податкового середовища. З одного боку, зростатиме загальне податкове навантаження, посилюватиметься фіскальний контроль та скорочуватимуться можливості податкової оптимізації. З іншого боку, відкриватимуться можливості для використання інвестиційних та екологічних податкових стимулів, що дозволить підприємству адаптуватися до нових умов.

У довгостроковій перспективі податкові наслідки для ПрАТ «МХП» значною мірою залежатимуть від здатності компанії інтегрувати податкове планування у загальну стратегію розвитку, підвищувати операційну ефективність та активно інвестувати у модернізацію виробництва. У післявоєнний період податкова система перестане бути лише інструментом

фіскального тиску і перетвориться на важливий фактор стратегічного управління фінансовими результатами підприємства.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи було зосереджено увагу на стратегічних аспектах удосконалення податкового регулювання в агропромисловому секторі України та прогнозуванні податкових наслідків для ПрАТ «МХП» у післявоєнний період. Отримані результати дозволяють сформулювати цілісне бачення податкової політики як інструменту відновлення, стабілізації та довгострокового розвитку аграрного бізнесу в умовах трансформації економіки.

У межах підрозділу 3.1 обґрунтовано, що чинна система податкового регулювання агропромислового сектору, попри наявність окремих стимулюючих механізмів, потребує суттєвого вдосконалення з урахуванням воєнних і післявоєнних викликів. Доведено, що податкова політика має переходити від фіскально-обмежувальної моделі до моделі розвитку, орієнтованої на стимулювання інвестицій, відновлення виробничих потужностей, модернізацію основних засобів і підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Визначені напрями вдосконалення податкового регулювання охоплюють оптимізацію податку на прибуток, удосконалення механізму адміністрування ПДВ, розширення інвестиційних і прискорених амортизаційних стимулів, екологізацію податкової системи, а також гармонізацію податкового законодавства України з нормами Європейського Союзу. Реалізація цих напрямів здатна знизити податкові ризики, підвищити прозорість податкових відносин та створити сприятливе середовище для сталого розвитку агропромислового комплексу.

У підрозділі 3.2 здійснено прогнозування податкових наслідків для ПрАТ «МХП» у післявоєнний період на основі розробленої прогнозної моделі. Результати прогнозу свідчать, що за умови стабілізації макроекономічної

ситуації та збереження помірно стимулюючої податкової політики компанія матиме потенціал для поступового нарощування доходів, відновлення прибутковості та покращення показників фінансової стійкості. Очікується зростання абсолютних обсягів податкових платежів, насамперед податку на прибуток, ПДВ, ПДФО та екологічного податку, що водночас супроводжуватиметься зниженням відносного податкового навантаження за рахунок ефекту масштабу та підвищення ефективності господарської діяльності. Прогнозні розрахунки також показують можливість поступового виходу компанії на позитивне значення власного капіталу, зменшення боргового навантаження та досягнення прийняттого рівня ліквідності в середньо- та довгостроковій перспективі.

Загалом результати третього розділу підтверджують, що податкове регулювання відіграє ключову роль у процесі відновлення агропромислового сектору та формуванні фінансової стійкості великих аграрних підприємств у післявоєнний період. Поєднання системних змін у податковій політиці держави з ефективним податковим плануванням на рівні підприємства створює передумови для стабільного економічного зростання, підвищення інвестиційної привабливості та посилення позицій аграрного бізнесу як одного з базових секторів національної економіки України.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило комплексно проаналізувати податкове регулювання як ключовий інструмент державного управління та оцінити його вплив на функціонування агропромислового сектору України в умовах воєнного стану і в перспективі післявоєнного відновлення. У процесі виконання кваліфікаційної роботи було досягнуто поставленої мети та виконано всі визначені завдання, що дало змогу сформулювати цілісне уявлення про роль податкової політики у забезпеченні фінансової стійкості підприємств аграрної сфери на прикладі ПрАТ «МХП».

У ході дослідження сутності та ролі податкового регулювання в системі державного управління встановлено, що податки виступають не лише фіскальним джерелом наповнення бюджетів усіх рівнів, але й важливим економічним, соціальним, інвестиційним та регуляторним інструментом впливу держави на розвиток національної економіки. Податкове регулювання в сучасних умовах дедалі більше трансформується з механізму суто примусового вилучення доходів у складну систему економічних стимулів, спрямованих на підтримку пріоритетних галузей, вирівнювання соціально-економічних диспропорцій, забезпечення екологічної безпеки та адаптацію національної економіки до глобальних викликів. Особливу роль податкове регулювання відіграє в агропромисловому секторі, який характеризується високою капіталомісткістю, сезонністю виробництва, залежністю від природно-кліматичних факторів та значними ризиками, що потребує гнучких і збалансованих податкових рішень з боку держави.

Аналіз особливостей податкової політики України в умовах воєнного стану показав, що з початком повномасштабної збройної агресії держава була змушена оперативного переглянути підходи до податкового регулювання з метою збереження економічної активності, підтримки бізнесу та запобігання масовому банкрутству підприємств. Запроваджені тимчасові податкові пільги, спрощення адміністрування податків, обмеження контрольно-перевірочної

діяльності, послаблення вимог щодо сплати окремих податків і зборів у перші роки війни відіграли стабілізаційну роль та дозволили аграрному сектору зберегти виробничий потенціал. Водночас дослідження показало, що тривале збереження надмірно ліберальної податкової політики в умовах зростаючих бюджетних потреб є економічно неможливим, що зумовило поступове повернення до довоєнних підходів оподаткування, посилення фіскальної дисципліни та активізацію співпраці України з міжнародними фінансовими інституціями, зокрема МВФ.

У межах дослідження надано розгорнуту загальну характеристику діяльності ПрАТ «МХП» у період воєнного стану, що дозволило визначити підприємство як одного з ключових стабілізаторів агропромислового сектору України. Аналіз виробничих, фінансових та операційних показників свідчить, що навіть в умовах війни компанія зберегла масштабну виробничу базу, продовжила експортну діяльність, підтримувала продовольчу безпеку держави та забезпечувала зайнятість значної кількості працівників. Разом із тим дослідження показало, що функціонування ПрАТ «МХП» відбувається в умовах підвищеного фінансового навантаження, зростання логістичних витрат, обмеженого доступу до фінансових ресурсів і суттєвих податкових зобов'язань, що безпосередньо впливає на фінансові результати діяльності підприємства.

Аналіз податкового навантаження та структури податкових зобов'язань ПрАТ «МХП» дозволив встановити, що підприємство є одним із найбільших платників податків в аграрному секторі, формуючи значні надходження до державного та місцевих бюджетів. Найбільшу частку в структурі податкових платежів становлять податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб та військовий збір, що обумовлено масштабами виробничої діяльності, обсягами реалізації продукції та чисельністю персоналу. Водночас податок на прибуток у досліджуваному періоді мав обмежений фіскальний ефект через збитковість підприємства у 2022–2024 роках, що підтверджується проведеними розрахунками фінансового результату до оподаткування та

об'єкта оподаткування. Аналіз показав, що навіть за відсутності об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємство несе значні податкові витрати через інші обов'язкові платежі, що формує високий рівень податкового навантаження на операційну діяльність.

Оцінка впливу податкових пільг і змін податкового законодавства на фінансові результати ПрАТ «МХП» засвідчила, що тимчасові податкові послаблення у період воєнного стану мали позитивний, але обмежений ефект. З одного боку, застосування пільг з ПДВ для окремих видів аграрної продукції, пом'якшення вимог щодо сплати ЄСВ та зменшення адміністративного тиску сприяли зниженню касових розривів і підтримці ліквідності підприємства. З іншого боку, нестабільність податкового законодавства, часті зміни правил оподаткування, поступове згортання пільгових режимів та повернення до довоєнних ставок податків створювали додаткові ризики для фінансового планування та ускладнювали довгострокове прогнозування фінансових результатів. Дослідження показало, що податкові пільги не можуть розглядатися як універсальний інструмент підвищення прибутковості аграрних підприємств без одночасного вдосконалення механізмів адміністрування податків, підвищення ефективності використання ресурсів і зменшення загального боргового навантаження.

У процесі визначення напрямів вдосконалення податкового регулювання в агропромисловому секторі обґрунтовано необхідність переходу від фрагментарних і тимчасових податкових рішень до системної, довгострокової податкової політики, орієнтованої на післявоєнне відновлення економіки. Основний акцент має бути зроблений на стимулюванні інвестиційної активності, підтримці модернізації виробництва, розвитку переробної галузі та зменшенні податкового тиску на підприємства, що здійснюють експортно орієнтовану діяльність. Важливим напрямом удосконалення податкового регулювання є гармонізація податкового законодавства України з нормами Європейського Союзу, що дозволить

підвищити прозорість податкових відносин, знизити рівень тінізації аграрного сектору та створити сприятливі умови для залучення іноземних інвестицій.

Прогнозування податкових наслідків для ПрАТ «МХП» у післявоєнний період показало, що за умов стабілізації макроекономічної ситуації, відновлення логістичних ланцюгів, зростання експорту та поступового поліпшення фінансових результатів діяльності підприємства можливе зростання податкових надходжень до бюджету за всіма основними видами податків. Очікується, що податок на прибуток знову набуде фіскального значення після виходу підприємства на стабільний рівень прибутковості, тоді як ПДВ, ПДФО та військовий збір залишатимуться ключовими джерелами податкових платежів. Водночас прогноз свідчить про необхідність збалансування фіскальних інтересів держави та фінансових можливостей підприємства, оскільки надмірне зростання податкового навантаження може негативно вплинути на інвестиційну активність і конкурентоспроможність ПрАТ «МХП» на міжнародних ринках.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що ефективність податкового регулювання в агропромисловому секторі безпосередньо залежить від здатності держави адаптувати податкову політику до умов воєнного та післявоєнного розвитку, забезпечуючи баланс між фіскальними потребами бюджету та необхідністю підтримки стратегічно важливих підприємств. Для ПрАТ «МХП» податкове регулювання залишається одним із ключових факторів формування фінансових результатів, а його подальший розвиток потребує прогнозованості, стабільності та узгодженості з загальною стратегією економічного відновлення України. Реалізація запропонованих у роботі напрямів удосконалення податкового регулювання сприятиме підвищенню фінансової стійкості підприємств агропромислового сектору, зростанню їх інвестиційного потенціалу та формуванню надійної податкової бази для відновлення та розвитку національної економіки в післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєва О., Леонов О., Леонова Т. Маркетинговий стратегічний аналіз агропромислової галузі України у воєнний час. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2023. № 2 (100). С. 23–28.
2. Бажал Ю. М., Одотюк І. В. Інвестиційні ресурси та пріоритетні напрями інноваційного розвитку. Київ : Ін-т екон. прогноз. ; Фенікс, 2003.
3. Баранова В. Г., Дубовик О. Ю., Хомутенко В. П. Податкова система : навч. посіб. Одеса : ВМВ, 2014.
4. Близнюк О. П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства. *Вісник МСУ*. 2013. Т. 15, № 2.
5. Васильченко В. О. Оцінка впливу податкового навантаження на економічний розвиток регіонів. Одеса : ОНУ, 2015.
6. Васьковський Д. А. Податкова політика держави. Львів : ЛНУ, 2014.
7. Горбунов А. М., Сіренко Н. М., Гетьман О. О. Податкова політика в умовах глобалізації. Київ : КНЕУ, 2013.
8. Горин В.П., Була П.В., Чорноус В.С. Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 18. С. 23–31. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.18.23>
9. Горобінська І. В., Кривошеєва Т. О. Вплив оподаткування на інвестиції. *Фінанси України*. 2010.
10. Домбровська С. О. Тенденції формування фінансових ресурсів підприємств України. *Наук. вісн. ОНЕУ*. 2015.
11. Дослідження тіньової економіки в Україні. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 20.01.2026).
12. Ємельянов О. Ю. Оцінювання ефективності використання обігових коштів. *Агросвіт*. 2021.
13. Єпіфанова І. М. Аналіз фінансової звітності. *Наук. вісн. ХДУ*. 2017.

14. Журавльова І. В., Берест М. М. Діагностика банкрутства підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2019.
15. Захарова Н. Значення фінансової стратегії. *Економічні горизонти*. 2023.
16. Кончин В. І. Міжнародна економіка. Київ, 2017.
17. Кравець М. М., Серета М. О. Економічний аналіз податкової системи України. Львів : ЛНУ, 2022.
18. Лазарєв А. М. Податкові реформи в Україні. Київ, 2016.
19. Лисенко Т. О. Податкова політика в умовах глобалізації. Київ, 2023.
20. Марченко І. О. Міжнародні аспекти податкової політики. Харків, 2017.
21. Марущак О.А. Актуальні питання гармонізації податкового законодавства України до ви-мог Європейського Союзу. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 6. С. 605–610. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.99>.
22. Михайлов В. П. Оподаткування в Україні. Київ, 2022.
23. Мних Є. В. Стратегічне фінансове управління. Львів, 2017.
24. МХП. Річні та фінансові звіти. URL: <https://mhp.com.ua> (дата звернення: 20.01.2026).
25. Неволін І. П. Податкова система: виклики та можливості. Черкаси, 2020.
26. Остроменко В. В. Фіскальна політика: теорія і практика. Одеса, 2019.
27. Панасейко І., Панасейко С., Панасейко М. Податковий контроль як інструмент реалізації податкової політики в умовах макроекономічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-114>.
28. Пантелєєв О. В., Кравець М. М. Інструменти податкового регулювання. Черкаси, 2018.

29. Петрова Л. І. Фінансова політика та оподаткування. Львів, 2021.
30. Писарев С. М. Податкове стимулювання інновацій. Київ, 2020.
31. Розпутенко І. В. Мікро-, макроекономіка в державному управлінні. Київ, 2008.
32. Розпутенко І. В. Управління інноваційними процесами. *Фінанси України*. 2005.
33. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: <https://www.undp.org> (дата звернення: 20.01.2026).
34. Ткачик Л. П., Саніна І. С. Оцінка податкового навантаження. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua> (дата звернення: 20.01.2026).
35. Ткаченко Н. М. Фіскальна політика та економічне зростання. Київ, 2019.
36. Третякова О. В. Вплив податкової політики. Чернівці, 2014.
37. Устименко В. В. Вплив податкових систем на економічний розвиток. *Фінанси і кредит*. 2015.
38. Федорова О. В., Прокопенко Ю. М. Податкове навантаження підприємств. Київ, 2018.
39. Шевченко І. М., Гаврилюк О. В. Податкові зміни та інвестиційний клімат. Одеса, 2021.
40. Яковець О. С. Сучасні тенденції податкової політики України. Харків, 2023.
41. Adam Smith. *The Wealth of Nations*. New York : Modern Library, 2000. 1130 p.
42. Auerbach A. J., Hines J. R. Taxation and Economic Efficiency. *Handbook of Public Economics*. 2002. Vol. 3. P. 141–194.
43. Barro R. J., Sala-i-Martin X. *Economic Growth*. New York : McGraw-Hill, 2004.
44. Charles E. McLure, Cox M. S. et al. Taxation. *Encyclopædia Britannica*. 2019. URL: <https://www.britannica.com/topic/taxation> (дата звернення: 20.01.2026).

45. Edwin R. A. Seligman. *The Income Tax*. New York : The Lawbook Exchange, 2004. 743 p.
46. Feldstein M. The Role of Taxation in Economic Growth. *NBER Working Paper*. 2012. No. 17744.
47. Johansson A., Heady C., Arnold J., Brys B., Vartia L. Taxation and Economic Growth. *OECD Economics Department Working Papers*. 2008. No. 620.
48. Karras G., Furceri D. Taxes and Growth in Europe. *SEE Journal of Economics*. 2009.
49. King G., Rebelo S. Public Policy and Economic Growth. *Journal of Political Economy*. 1990.
50. Laffer A. B. The Laffer Curve: Past, Present, and Future. *Backgrounder*. 2004. No. 1765.
51. Lee Y., Gordon R. H. Tax Structure and Economic Growth. *Journal of Public Economics*. 2005.
52. Mankiw N. G. *Principles of Economics*. Stamford : Cengage Learning, 2016.
53. OECD. *Tax Policy Studies: Taxation of SMEs in OECD Countries*. Paris : OECD Publishing, 2021.
54. Robertson J. *The New Economics of Sustainable Development*. London, 1999.
55. Saidin N. A. The Role of Tax on Economic Growth. *FTMS College Journal*. 2016. Vol. 4(2).
56. Schumpeter J. A. *Capitalism, Socialism, and Democracy*. New York : Harper Perennial, 2008.
57. Scully G. W. Tax Rates, Tax Revenues and Economic Growth. *NCPA Policy Report*. 1991.
58. Stiglitz J. E. *Economics of the Public Sector*. New York : W. W. Norton, 1999.

59. Weintraub E. R. Neoclassical Economics. 2007. URL:
<http://www.econlib.org/library/Enc1/NeoclassicalEconomics.html> (дата
звернення: 20.01.2026).